

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

5 · November 2003

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 59.

Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Sekretær: Kaj Christensen, Sdr. Fasanvej 53, 4. th., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06.

Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.

Bestyrelse: Bruno Bøtker, Paludan-Müllers Vej 63, 2.th, 8210 Århus V, tlf. 86 10 28 48.

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 59.

Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.

Giro: 1000 780

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstiftælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november.

Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2003.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

5. 2003

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 5

2003

9. årgang

29. august 2003

Det blev en minderig dag. Minde-
lunden fik efter mange »slagsmål« sin
flagstang. Dannebrog blev af forman-
den for DanmarksSamfundet over-
rakt til formanden for Frihedskam-
pens Veteraner.

Efter at HM Dronningen sammen
med statsministeren og FVs næstfor-
mand havde skridtet fronten af, blev
flaget hejst, netop som solen skinnede
gennem træerne. Højtideligheden

sluttede med, at Dronningen, statsmi-
nisteren og FVs formand lagde krans
ved Mindelundens monument.

Dagen var imidlertid ikke slut her-
med. Busser transporterede nu de in-
viterede gæster til Holmens Kirke.
Holmens provst forrettede de kirke-
lige handlinger, og der blev sunget af
Holmens Kirkes kor og af DR Radio-
kirkekoret. Chefen for Søværnets Ma-
terielkommando talte om søværnets

»opførsel« før, under og efter den 29.
august 1943.

Prins Jørgens March afsluttede høj-
tideligheden. Busserne bragte nu de
ca. 200 inviterede gæster til Holmen
til en velkomstdrink - »af de store« -
om bord på museumsskibet Peder
Skram. Der blev afgivet 3 skud fra
Batteri Sixtus, og Søværnets Tambur-
korps musicerede på »Elefanten«.

Tamburkorpsset førte herefter gæ-
sterne til officersmessen.

Under det dejlige traktement holdt
statsminister Anders Fogh Rasmus-
sen den efterhånden meget omtalte
tale, hvori han takkede modstandsbe-
vægelsen for indsatsen. Den første
statsminister der har givet os en tak.

Statsministeren sagde bl.a.: »Mod-
standsbevægelsen reddede Danmarks
ære. Vi kom igennem krigen og besæt-
telsen med et acceptabelt omdømme -
med et par ridser i lakken. Da krigen
sluttede, var Danmark på det vin-
dende hold, selv om vi ikke vandt kri-
gen. Krigen blev vundet, fordi eng-
lænderne og amerikanerne gik i land
ved den franske Atlanterhavskyst
samtidig med, at Hitler forinden hav-
de udkæmpet en udmarvende krig
mod Sovjetunionen.

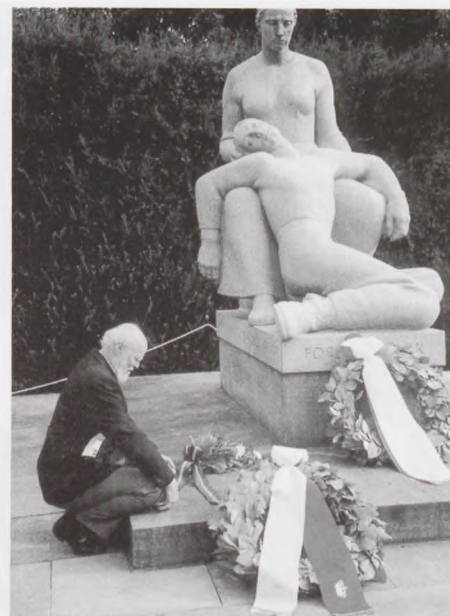
Disse nationer ofrede tusindvis af
unge soldaters liv for at bekæmpe

Næstformand i FV og formand for Erhvervshæmmede fra Frihedskampens Omegnssaf-
delinger hilser på Dronningen. I baggrunden ses udkommanderede soldater og
»gamle« modstandsfolk. Foto: Erik Heimann Olsen.

Fra venstre: Dronningen, statsministeren, FVs formand, forsvarsministeren, kirkeministeren, forsvarschefen, direktør i Danske Bank (flagstangens sponsor), Holmens Kirkes præst, formanden for Danmarks Samfundet og en adjutant. Foto: Erik Heimann Olsen.

Formand Mogens Henrik Nielsen nedlægger blomster fra Bernadottegården, Sjælland. Foto: Erik Heimann Olsen.

Hitler og hans rædselsregime. En pris, som mange lande på det europæiske kontinent, herunder Danmark, ved krigens udbrud ikke var villige til at betale.

Hvis vi mener noget med vore grundlæggende demokratiske værdier, må vi også selv yde et aktivt bi-

drag til at beskytte og sikre dem. Vi kan ikke blot af bekvemmelighed overlade det til andre at slås for vor ret til at leve i frihed og fred. Det lærte vi den 29. august 1943, og vi skylder dem, der betalte med deres liv, at vi ikke glemmer den lære«.

K.C.

Se også Klip fra Aviser og Blade.

red.

Hele arrangementet var udført af Frihedskampens Veteraner og Statsministeriet.

29. august 2003 i Randers

Monument for frihedskampens faldne i Randers Amt. Skovbakken. Afsløret 5.5.1949. Ved første byrådsmøde efter befrielsen foreslog borgmesteren, at byen burde gå i spidsen for et mindesmærke for frihedskampens faldne. Dette blev enstemmigt vedtaget af byrådet.

Program

mindehøjtidelighed i anledning af 60-året
for 29. august 1943
på Rådhuset i Randers

Dagens mindehøjtideligheder

- Kl. 11.30 Nedlæggelse af krans ved Mindesmærket.
- Kl. 12.00 Nedlæggelse af krans ved monument på Skovbakken.
- Kl. 12.30 Nedlæggelse af krans på Nordre Kirkegård (Mindelunden/mindepladen/sergent Andersens grav/stud. jur. Arne Moldkjærs grav).
- Kl. 13.30 Nedlæggelse af krans i Mindelunden for Hvidstensgruppen.
- Kl. 14.00 Frokost for indbudte gæster på Hvidsten Kro.
- Kl. 16.00 Mindehøjtidelighed på Rådhuset.
- Kl. 17.00 Modtagelse af veteraner med ledsager på Rådhuset.

1943 · 29. august · 2003

29. august

Bernadottegården i Roskilde

Johs. Damsgaard holder talen ved mindestenen. Foto: MHN.

Den 29. august, Bernadottegårdens fødselsdag, blev igen en både festlig og højtidelig dag. Flaget var hejst fra morgenstunden, der var sat blomster ved Grev Folke Bernadottes minde-relief ved blok 4, vejret var med os og kl. 11.15 var alle parate.

Formanden, M.H. Nielsen, bød velkommen til alle deltagere og ikke mindst til Studentersangernes Senior-kor, hvorefter de to gamle modstandsfolk Freddy Haxvig og Poul Jensen førte fanerne frem. Man indledte højtideligheden med at alle, deltagere og kor, sang »Du danske mand«, hvorefter koret sang en afdeling danske sange. Bernadottegården har tidligere haft besøg af Seniorkoret, og igen kunne vi glæde os over deres dejlige sang.

Dagens taler var den tidligere Buchenwaldfange, Johannes Damsgaard fra Bernadotteparken. Han holdt en meget bevægende og stærk tale og mindedes tiden den gang og de mange kammerater, der ikke kom hjem.

Derefter sang alle den sang, som hører befrielsen til: »En lærke letted«, inden der skulle lægges blomster ved Bernadottes mindeeg. Mange smukke buketter blev lagt fra Bernadottegården, Bernadottegårdens Venner, beboere og andre. Denne del af højt-

deligheden afsluttedes med, at René Margolis på trompet spillede »The last post«. Anden afdeling af korets program blev en buket af vore kendte og elskede sange, og koret samt deltagere sluttede med »Den danske sang

er en ung blond pige«. Inden fanerne blev ført ud, takkede forstander Emmy Reitoft medvirkende for at have været med til at festliggøre dagen.

Dagen fortsatte med en festmiddag for beboere, daghjemsbrugere, personale og gæster. Der var så mange, at man måtte dække op på balkonen. Under middagen holdt formanden en lille tale om den 29. august for 60 år siden og den betydning, den fik for dansk politik den gang og helt op til i dag. Ved desserten blev vi underholdt af Jeannet Ulrikkeholm og hendes store dreng, Valdemar, som sang og spillede til eget akkompagnement på guitar og fløjte. Under kaffen overraskede koret os med flere af deres mere muntre sange - det kor hører vi gerne en anden gang.

Middagen sluttede med, at Emmy Reitoft takkede alle, køkken, sangkor og kunstnerne for deres indsats, hvorefter hun indbød forsamlingen til at overvære donationen for Christian Ulrik Hansen umiddelbart efter.

Mogens Henrik Nielsen

Anna Birch, Bernadotteparken, lægger blomster ved Bernadottes mindesten. Foto: MHN.

Mine oplevelser omkring den 29. august 1943

Det var jo urolige tider i landet, siden tyskerne havde besat Danmark og Norge; der skete daglige overgreb fra tyskernes side, og modstanden i befolkningen blev større dag for dag. Sabotage var ved at blive befolkningens bedste våben, derfor var det blevet beordret, at politiets patruljering skulle foregå med to mand, og da politistyrken var for lille til denne opgave, opstod »føllene«, og det forekom mig at være ret uinteressant. Jeg hørte ikke til dem, der var indforstået med, at tyskerne skulle have uhindret ret til at foretage sig, hvad der passede dem.

Jeg havde jo hjemme på gården ved Ribe oplevet deres ankomst den 9. april 1940, og den vil altid stå klart i min erindring. Det var for mig overvældende at se de uendelige kolonner af mandskab og materiel, der dagen igennem bevægede sig op gennem landet ad hovedvej 11, ligesom synet og drønet af de store lavtflyvende transportmaskiner gjorde stort indtryk på mig. Jeg husker, min mor ringede tidligt om morgenen til vores skolelærer for at høre, om han vidste, hvad der gik for sig, og da vi fik at vide, at der var krigstilstand, og der blev kæmpet forskellige steder i landet, var jeg også sikker på, at så ville englænderne komme og hjælpe os med at jage tyskerne ud af landet igen inden aften. Det med englænderne kom også til at passe, det blev blot 5 år længere frem i tiden. 5 år som aldrig vil glemmes... Men da jeg så kolonnerne på hovedvejen allerede før middag og hørte, at vore militære styrker havde måttet vige for overmagten, følte jeg mig skiftevis angst og arrig over, at der ikke blev gjort noget mere, og da de første jagermaskiner svang sig ind over Ribe og formelig lavede kunstflyvning mellem kirkens tårne, var jeg sikker på, at nu var det englænderne, der var mødt for at hjælpe os, men det håb brast, da jeg opdagede de tyske kendetegn. Inden det var aften, var mit fødehjem fyldt med tysk militær, både i lade og stald, og da vi var den eneste ejendom i længere omkreds, der havde telefon installeret, blev to af husets stuer indrettet til beboelse for en overordnet,

samt hans oppasser. Jeg husker, mor var meget ked af det, hun kendte alt for godt til tyske metoder, idet hun var flygtet fra sit hjem med hele sin familie under Den første Verdenskrig for at forblive dansk. Nogle få dage før 9. april var der givet besked om indkvartering af dansk militær, det var måske ikke særlig behageligt, mente mor, men den tyske, var hun sikker på, ville blive langt mere ubehagelig, der bliver ikke spurgt om noget, blot befalet, var hendes ord.

Nu var der gået to år hen siden da. Overalt i Europa trængte den tyske krigsmaskine frem med ufattelige lidelser for befolkningen. Herhjemme var tilstandene dog nogenlunde rolige. Efterhånden som tyskerne krævede mere og mere, vågnede modstanden. Mørklægning og rationering, aflevering af våben var ting, som var ilde set. De første tyske domme var afsagt over sabotører, der havde søgt at ødelægge tyskernes telefonlinie, og Aalborghallen bliver brændt af. Den benyttede tyskerne som kaserne. Tyskerne krævede vore torpedobåde udleveret, også anti-luftskytset. I denne så urolige tid modtog jeg min indkaldelse som soldat, og jeg var glad derfor, for nu behøvede jeg ikke være ængstelig for at blive indkaldt som C.B.er, og jeg håbede på, at jeg som soldat ville få mulighed for, på den ene eller anden måde, at kunne være med til at skade tyskerne. Det havde jeg allerede for søgt, og en dag var jeg endda rejst til Esbjerg, hvor der var store befæstningsarbejder i gang for at se, om jeg kunne udrette noget, måske under dække af eventuelt at tage arbejde hos dem, men jeg kunne alligevel ikke arbejde for tyskerne, da det kom til stykket, og tog hjem igen.

Nu mødte jeg altså i stedet til aftjening af min værnepligt på Holbæk Kaserne, som rekrut ved Jydske Flyverafdelings 2. eskadrille. Der var blot ingen maskiner. De få, vi havde, var blevet taget i forvaring af den tyske værnemagt, for bl.a. at sikre, at der ikke var nogen, der med dem forsøgte at stikke af til udlandet.

Efter den egentlige rekrutuddannelse blev vi udtaget til specialtjene-

ste, og jeg blev kanonér i første kanongruppe. Det var de hurtigskydende 20 mm kanoner, der bl.a. havde bestået deres prøve den 9. april, hvor de gjorde flere af tyskernes panservogne færdige eller ukampdygtige. Da disse kanoner var mobile, lå vi og strejfede rundt i Nordsjælland og trænede både mod forestillede tanks og mod flyvemål. Det var et raskt liv, og jeg nød samtidig den skønne nordsjællandske natur. Da vi var så langt henne i uddannelsen, kom min udtagelse til befalingsmandsskolen. Nu var den mere triviale vagttjeneste ved depoter og forsyningsanlæg det mest fremtrædende, dog med store flere døgnsovelser imellem. Det var nu hen på sommeren 1943, tyskerne så og mærkede vi ikke til på enen, men vi fik jo bulletiner fra andre kilder. Til Jylland måtte vi ikke komme på orlov, der var tyskerne ikke interesseret i at have danske soldater til at snuse rundt i deres store befæstningsanlæg, men der var også nok at se og høre på Sjælland og Fyn.

Tyskerne huserede overalt, og sabotage var svaret. I maj afsagde tysk krigsret den første dødsdom over danske sabotører, og gang på gang måtte regeringen appellere til befolkningen om at bevare ro og orden. Det blev mere og mere klart, at det på en eller anden måde måtte komme til et opgør med den tyske besættelsesmagt. Vi soldater drøftede jo dagligt, hvordan forholdene var i landet, og fandt det unægtelig noget mærkeligt at være dansk soldat i et af tyskerne besat land. Jeg og mange af mine kammerater følte som danske soldater, at den øvrige befolkning måtte få den tanke, at det var os i forsvaret, der måtte være de første til at udrette noget, så den øvrige verden virkelig kunne se, at vi ikke var medløbere. Tyskerne havde sidst på året 1942, under protest, overtaget ca. halvdelen af det danske forsvars forsyninger. Efter denne tid havde vi udleveret ekstra uniformer m.m. i et forsøg på at bevare så meget som muligt. Jeg overværede under orlov i København store optøjer, som fandt sted foranlediget af soldater på orlov fra Frikorps

Danmark, som med den danske regerings billigelse var oprettet, og frivillige, der foruden at være tyske af sindelag, ville bekæmpe kommunismen. De kæmpede på østfronten, jeg husker, at jeg skammede mig ved at være i uniform uden at kunne udrette noget, og de næste dage drøftede vi på min belægningsstue, om det ville være muligt for os at stikke af til Sverige; eventuelt komme videre til England og der melde os frivilligt, for at være med til at udrette noget mod tyskerne. Vi drøftede også, om det kunne betragtes som desertering fra den danske hær? På orlov i København besøgte jeg en veninde, som jeg lærte at kende på gymnastikhøjskolen i Ollerup. Hun var da elev på Snoghøj, og de besøgte os i Ollerup, i forbindelse med fastelavnsfesten der, hun var nu ansat hos en sagfører Melchior (jøde). Der kom jeg for første gang til at forstå, hvad det kunne komme til at betyde, såfremt tyskerne gennemførte kravet om løsningen af jødespørgsmålet i Danmark! Som de fremførte over for den danske regering først på året. Jeg opdagede, at familien Melchior følte sig efterstræbt, og af den grund, fortalte min veninde, var de bortrejst i længere tid ad gangen, hvor hun så var alene i lejligheden. Dette var til tider ret uhyggeligt, da det var hændt, at »Gestapo«, civil tysk politi, var kommet og havde gennemført lejligheden. På kasernen havde vi den opfattelse, at et eller andet var i gære. Efter den voldsomme uro overalt i landet gav de stadig tiltagende sabotager og tyske overgreb, og nu sidst i Odense, hvor danske soldater var impliceret i store optøjer mod tyskerne med påfølgende strejker og massemøder, os varsel om noget i retning af et endeligt brud med besættelsesmagten. Der var også gentagne gange øvelser i at indtage forudbestemte stillinger ude i byen, på hustage, ved vejkryds o.l., og vi blev informeret om, på hvilken måde man mente at kunne udrette mest. Vi skulle ved kamphandlinger dele os i smågrupper ud over landet og søge at gøre tyskerne så megen skade som vel muligt, idet man forudså, at overmagten var så stor, at det var bedst at undgå egentlige træfninger. Jeg huskede i dagene umiddelbart før den 29. august en meget livlig aktivitet på kasernen og dens omgivelser. Polyteknikerne (studerende der aftjente deres værnepligt om sommeren), som var indkaldt i sommermånederne, var indkvarteret i en teltelejr på ekser-

cerpladsen og havde forøget den normale styrke med nogle få 100 mand. Dette i forbindelse med de nu næsten daglige øvelser gav os indtryk af det forestående, og da vi pludselig fik udløst skarp ammunition, blev vi klar over, at det nu måtte være alvorlige ting, der kunne indtræffe.

Og da vi om eftermiddagen den 28. august i en parole, hvor kasernens øverstkommanderende Oberst Råhauge talte til os, blev informeret om den alvorlige krise i regeringens forhold til besættelsesmagten og samtidig udtalte han, at det ikke ville blive en 9. april om igen.

Det var officerens afgjorte mening, at der skulle kæmpes, og han forventede, at hver af os gjorde sin pligt! Vi fik den forholdsordre, at vi ikke måtte åbne ild, før vi blev angrebet. Denne og næste nat sov vi med uniformen på og med skarpladte våben ved fodenden af sengen. Der blev arbejdet i døgndrift med omdeling af al slags ammunition, og der gik en stadig strøm fra vore depoter i Dragerup og Bredtved med artilleriammunition m.m. Der blev fældet træer, gravet stillinger og lagt sprængstof under vejene ind til byen, ingeniørtropperne og ikke mindst telegrafafdelingerne havde travlt, der blev oprettet felttelefoner til alle vigtige led i tilfælde af, at den ordinære skulle blive afbrudt, og dobbelt vagt var posteret overalt. Den 26. om eftermiddagen afsendtes fra Holbæk Kaserne radioordonanser til København, hvorfra de havde til opgave at holde kontakt med Holbæk og rapportere om begivenhedernes udvikling dér, i tilfælde af en forværring i situationen. Den 28. august om middagen overtog min afdeling, »Jydske flyverafdelings 2. eskadrille« vagten på kasernen, som da var i alarmberedskab, og der blev udsat dobbeltposter overalt.

Ved 3-tiden om morgenen den 29. august kom de første meldinger fra de udsendte radioordonanser. De lød på, at tyskerne var gået til angreb, der kæmpedes både i hovedstaden og i Næstved, og der var forsøgt overrumpling af flåden, som adskillige steder gjorde modstand eller sænkede deres enheder. Flådens største enhed, artilleriskibet »Niels Juel«, der få dage forinden lå i havnen i Holbæk, havde lettet anker med kurs ud af Isefjorden for at forsøge at nå til Sverige. På kasernen var alt disponibelt mandskab udkommanderet, selv nogle orlogsgaster, der var indsat i ar-resten, blev posteret som flyverudkig

på flagtårnet på kasernen, og ude fra byen begyndte der en strøm af frivillige tidligere soldater, der skyndsomt blev ikklædt og formeret til forsvar. Våben var der rigeligt af på kasernen, så meget at alle kanoner af artilleriet og alle luftværnskanoner ikke kunne bemannes. Alle havde fået befaling om at være klædt i den bedste uniform, udgangstøjet, og afdelingerne rykkede nu hurtigt ud fra kasernen for at indtage de i forvejen indrettede stillinger. Tilbage var nu kun min afdeling, samt den øverste ledelse, der modtog jævnlige underretninger fra København, hvor der meldtes, at der var både dræbte og sårede på begge sider, og at der nu var tyske troppeafdelinger på vej mod Holbæk. Spændingen blandt os var stor, ventetiden var næsten uudholdelig, mange måtte på toilet adskillige gange denne morgen. Jeg husker, vi drøftede på posterne, hvad der mon ville ske os, om vi ville overleve dagen? Om vi ville opnå at se de kære i familien. Nr. 4, en kæmpe stor nordjyde indrømmede ligeud, at han var virkelig bange, vi andre var bare bange, men ville ikke give udtryk derfor. Dog måtte vi beundre en af vore, som vi til daglig ikke mærkede særlig til uden om aftenen, når han på stuen knælede ved siden af sin seng og bad aftenbøn. Han viste denne tidlige morgen et mod og initiativ til kampvilje, som vi måtte beundre, han var virkelig så stærk i sin kristentro, at den tro nu havde frataget ham al angst for, hvad der kunne forestå. Jeg skulle senere i koncentrationslejrene i Tyskland komme til at erfare mere af dette, en tilsyneladende ligegyldighed med sin egen person, troen var så stærk, at ens skæbne fuldstændig var overtaget af noget højere end mennesket.

Ventetiden var uudholdelig, det var, som øjnene brændte i deres huler, dog var vi enige om, at bare det første skud havde lydt, at så ville spændingen være udløst, og vi ville kunne gøre alt i den rækkefølge, vi havde lært. Nu kom der melding om, at husarerne i Næstved havde måttet indstille kampen og overgive sig, men der kæmpedes stadig på og omkring Sorgenfri, flåden søgte at komme til Sverige, og nu meldtes der flyvervarsling for Holbæk. Jeg blev skyndsomt spændt fast på min kanon, som blev indstillet til luftmål, var ellers rettet mod kasernens indkørsel. Tankerne for gennem mit hoved. Det måtte være at betragte som det rene selvmord i dette øjeblik at være midt i

kasernen, såfremt vi blev udsat for et bombardement fra luften. Jeg tænkte på forholdsordren, at vi ikke måtte skyde, før vi blev beskydt, og jeg besluttede, at når der blev lejlighed dertil, ville jeg skyde først, da det jo var for sent, når man først selv var skudt. Nu rykkede vores anden kanongruppe ud af kasernen, det var kaptajnen og premierløjtnanten, der ledede den, der blev sagt, at de var tildelt en særlig opgave. Kort efter lød der et skud inde fra byen, og vi forventede, at det var tyskerne, der var nået frem, men da dette skud ikke blev efterfulgt af flere, aftog spændingen igen noget. Jeg erfarede senere, at skuddet, der havde lydt, var et uheld under klarøgøringen af et rekylgevær. Indtil der pludselig blev rapporteret fra udkigsposten over kasernen, at fjendtlige flyvere var på vej ind over byen i retning mod kasernen. Jeg afsikrede min kanon og rettede ind i den angivne retning op over tagryggen for enden af ridebanen, der var inde blandt kasernens bygninger, fast besluttet på at trykke af, forinden jeg selv og mine kammerater måske blev udslettet. Det hele foregik nu så hurtigt, at det var forbi, før vi rigtig var klar over det. Flyene kom i hushøjde og var væk igen på sekunder eller mindre. Det korte øjeblik, de viste sig over kasernegården, var det umuligt at ramme. Jeg opdagede, at indstillingen var forkert, fordi jeg til daglig var vant til at indrette efter mål i ca. 300 meters højde, og nu kom de i 25-50 meter ind over os. Der skulle være rettet ind over den modsatte tagrygning for at gøre det muligt at ramme mål, nu hang jeg der og dinglede bag min kanon. Et øjeblik efter rystede hele kasernen i sin grundvold af stærke detonationer, og der hørtes kanonskud og maskingeværlid ude fra fjorden. Det viste sig at være »Niels Juel«, der blev bombarderet og som svarede igen. Da det et øjeblik blev mere roligt, opdagede jeg, at jeg var alene bag min kanon. Alle øvrige af kanongruppen lå fladt på maven langs med muren på bygningerne. Ude fra fjorden blev der også ro igen, maskinerne havde kastet deres dødbringende last og var på vej tilbage til deres base.

Efter endnu nogen tids venten blev der meddelt, at de tyske afdelinger på vej mod Holbæk havde gjort holdt, da de havde observeret, at der ville blive gjort modstand.

Ved 9-tiden om formiddagen kom så den sidste melding fra København, som lød på, at al modstand måtte op-

gives. Den tyske øverstbefalende i Danmark von Hanneken proklamerer militær undtagelsestilstand. Hoserødlejren, hvor kommunisterne var indsat, officielt for at beskytte dem, besættes af tyskerne. En del når forinden at slippe væk. Kongen holdes som fange på Sorgenfri, og der gives ordre til, at alle væbnede styrker trækkes tilbage på kasernen, for der at afvente tyskernes ankomst. Ingen må yde modstand, der rykkes altså nu tilbage på kasernen igen, men i noget mere uorden end under udrykningen. Det er som om, der ikke er nogen disciplin længere. Der bliver dog opstillet til parole, hvor oberst Råbye melder os morgenens forløb med kamphandlinger m.m. og meddeler, at flåden sænker sine skibe eller søger at nå Sverige. De fleste ældre officerer forlader parolepladsen med tårer i øjnene, de ville kæmpe, men måtte ikke. Vi skal fortsat forrette vagten på kasernen, men det er som om ingen rigtig vil vente på at modtage tyskerne med våben i hånd, blot for at overgive sig. Jeg synes også, det hele ser meningsløst ud, og da der kommer en ovenstående befalingsmand forbi, hvor jeg står post, undlader jeg at hilse med »præsenter gevær«, hvorved jeg pådrager mig alle tiders overhaling og må afgive nr. og navn, afdeling m.m., og det skulle jeg høre nærmere for! Jeg har ikke hørt endnu. Nu bliver der mere forvirring rundt om, mange er begyndt at optræde på egen hånd, håndbomber og al slags håndvåben bliver rakt til civilpersoner. Uden for kasernen et sted samler man bundstykkerne fra kanoner og rekylgeværer på en vogn og kører alt ned til havnen, hvor det bliver sænket. Nu bliver der fortalt, at næsten hele 4 artilleriafdelinger i stedet for at rykke tilbage på kasernen vil forsøge at komme til Sverige. Det lykkedes, idet de kom over Øresund med nogle stenfiskerfartøjer. Vagten bliver nu indskrænket, så der kun er 2 af vore befalingsmænd posteret ved indkørselen til kasernen, resten går rundt overalt og drøfter situationen. Regeringen er gået af, og der bliver sagt, at vi bare vil blive interneret, men vi frygter dog, at vi måske bliver ført til Tyskland, som gidsler mod sabotage osv., måske endda udsat som regulære tropper i små afdelinger på Østfronten, måske under opsyn af »Frikorps Danmark«? Nogle af os mener, vi skal forsøge at forlade kasernen og på egen hånd se at nå Sverige. Vi er tre fra min afdeling, der i hem-

melighed udser os en af de vogne, som lige er rykket tilbage på kasernen. Det er en terrængående vogn, som tilhørte en kaptajn fra polyteknikerne, alt er klart, nøglen sidder i, vi hopper ind og kører mod udgangen med hjelmene godt nede over øjnene for ikke at blive genkendt. Det er jo vore befalingsmænd, der står ved posten, men da vognen tilhører en anden afdeling bliver bommen løftet, da vi nærmer os, og så får vi fart på, dog bliver vi genkendt, men for sent til at standse os. Den ene af posterne river sin pistol op af hylsteret, men det kan ikke standse os, vi er allerede nede omkring hjørnet og væk, før der sker yderligere.

Vi tager retning mod Roskilde, men kan ikke komme igennem, tyskerne har tankspærringer over gaden uden for byen, og vi må vende om, mens de beskyder os og rammer. Derefter beslutter vi til at forsøge at komme over Jægerspris till Hundested. Der håber vi at kunne tvinge en kutter til at sejle os til Sverige! Vi har nogle håndbomber og en maskinpistol med i bilen, der viste sig at indeholde en dunk med ekstra benzin og personlige ejendele tilhørende en kaptajn, som selv havde forberedt sig til flugt. Hans ekstra tøj, sweater og toiletsager kom os senere til god brug. Ligeledes var der godt kortmateriale. Vi nåede nu Frederikssund, efter at vi først havde været inde på en bondegård og fået vand på bilen, der var blevet varm. Vi var nu så civile som gørligt, uniformsjakken var lagt bort, men bilens militære udseende kunne vi jo ikke skjule. Vi blev budt på en hastig kop god kaffe, og der blev sagt, at den militære undtagelsestilstand blev brutalt gennemført. Der var blevet skudt vildt på folk overalt, og der var mange dræbte, og nu foretog tyskerne arrestationer i massevis. Flere hundrede skulle allerede være taget. Flåden havde held til at sænke over 30 enheder, en halv snes skulle være nået til Sverige. Artilleriskibet »Niels Juel« havde kæmpet bravt, og da det ikke kunne undslippe, blev det sat på grund ved udsejlingen til Isefjorden. Flåden mistede 8 mand, og 11 såredes, dens mandskab skulle interneres, det samme skete med hæren, og dens materiel blev røvet. Vi nåede over Frederikssundbroen gennem skoven mod Jægerspris, da vi opdagede en kolonne tyske militærbiler, på vej ud for at overtage Jægersprislejren, fortalte en mand, der kom på cykel, og som vi holdt an, efter at bilen var kørt

i dækning i skoven. Han opdagede hurtigt, at vi var soldater, og mente, det var bedst, om vi blev der i skoven, da det sværmede med tyskere overalt.

Han ville skaffe os civilt tøj, før vi forsøgte at komme videre, vi kunne blot gå ind til villaen, der lå i skoven. Der boede en enlig dame, massøse på hospitalet der i byen, hun var af tysk slægt, men var god nok, sagde han. Vi tog derind og blev vel modtaget, vi kunne gøre os det behageligt, mens hun var på hospitalet, så ville hun byde os på varm mad, når hun kom tilbage. Vi undersøgte i den tid huset og fandt bl.a. en lille pistol med skarpe skud til, og af familie billeder sås tydeligt, at damen var af tysk officersfamilie! Vi blev nu ikke så lidt betænkelige og besluttede os til at trække os tilbage til skoven, for at se hendes tilbagekomst, måske var manden, vi havde talt med heller ikke til at stole på. Hvis det var tilfældet, kunne vi risikere, de i stedet angav os til tyskerne. Det viste sig at være ubegrundet frygt. Damen kom alene tilbage, og vi blev godt beværtet. Men da der ikke viste sig spor af manden, der lovede os civilt tøj, besluttede vi at overnatte i skoven, de to af os, mens vores kammerat, der var fra Roskilde, ville tage vognen og søge at

hente tøj hos bekendte der. Var han ikke kommet næste morgen omkring kl. 6, skulle vi klare os selv, sådan gik det. Han blev taget af tyske poster i nærheden af Roskilde og blev senere interneret. Vi skiftedes til at holde vagt natten igennem, og da det blev lyst, gik vi tilbage til vores tyske massøse og fik morgenmad, og da kom manden fra dagen i forvejen med tøj til os. Han måtte blive i byen på grund af udgangsforbud, derfor var han ikke kommet dagen før. Vi fik en god madpakke med os på vores vej, vi ville søge at gå ud til Øresundskysten for at se at slippe over, det blev en drøj marchdag ca. 50 km gennem egne, hvor der overalt var tysk militær. I Hillerød måtte vi næsten passere tværs gennem deres baraklejr ved slottet. Selvom vi nu var klædt civilt, følte vi dog at blive gennemskuet, men alt gik heldigt, vi fik fat på en avis og læste om gårsdagens begivenheder, der trods censuren dog fortalte os om, hvad der var foregået. Endelig var der sket afgørende brud med besættelsesmagten. Selvom vi ikke havde haft vores march. Selvom det fremgik af avisen, at alle militære personer skulle melde sig til de tyske myndigheder før næste dag kl. 12, var vi nu mere opsat på at komme til Sverige end nogensinde før. Nu kunne vi

gøre det uden at nære frygt for at blive betragtet som desertører. Vores vej gik gennem seminariebyen Jonstrup, og vi gik rask til, hvor det kunne lade sig gøre. Vores uniformer havde vores ven fra Frederikssund fået i bytte for det tøj, vi nu gik i, samt vore bajonetter, som vi normalt bar i vores livremme. Kun støvlerne havde vi tilbage, foruden et par håndbomber. Da vi nu kom i rask gang gennem Jonstrup, kom en yngre frue til have-lågen og spurgte, om vi dog ikke ville have noget at styrke os på. Vi kom ind og blev beværtet af en lektor Hoeg, der spurgte, om vi var danske soldater. Det kunne vi jo ikke benægte, ja det kunne vi tænke, da vi hørte støvletramp af to civile, vore støvler havde altså røbet os. Nu fik vi fodbad og andet fodtøj samt en madpakke til videre forbrug. Efter at have forklaret, at det var vores hensigt at forsøge at nå over sundet, forlod vi Jonstrup med kurs mod Øresundskysten, hvor vi nåede frem sidst på eftermiddagen ved Ålsgårde.

Hans S. Bruun

Fortsættes
i næste nummer

BØGER

Flådens sænkning den 29. august 1943
af Søren Nørby
168 sider, rigt illustreret
Indb. kr. 298,00
Forlag: Region

Forordet fortæller, at billederne er taget af en modig math-elev Jørgen Strange Lorentzen, og mange af billederne har ikke tidligere været offentliggjort.

Bogen indledes af Jørgen Barfod, hvor han sætter besættelsen i perspektiv. Derefter gennemgås flådens

skibe fra 1939-43 og de enkelte skibes skæbne, enten de nu sænkes ved sprængning, ved at åbne søventilerne eller de forsøger at flygte til Sverige.

Vi får fortalt, hvor hvert enkelt skib befandt sig i Danmark den 28.-29. august 1943. Størstedelen var på Holmen.

Efter den skammelige udlevering i 1941 af torpedobådene til tyskerne var flådens chef, viceadmiral A.H.-Vedel indstillet på, at dette ikke mere skulle finde sted for resten af flåden. Flåden skulle ikke overgives til tyskerne. Selv om forsvarsminister Søren Brorsen mente, at flådens skibe på søen og i havn og området Holmen ikke skulle kæmpe eller forsvares, stod A.H. Vedel fast.

Ordre afgivet efter Vedels samtale med Brorson lød: »Besættelse af skibene på Holmen må efter regeringens bestemmelse ikke imødegåes med magt«. Søværnskommandoen valgte dog – på egen hånd – at tilføje følgende: »Skibene kan efter omstændighederne sænkes«.

Civil/militær ugyldighed er undertiden på sin plads.

Sænkningen skete efter Vedels ordre kl. 04.05, og kl. 04.55 var de fleste skibe sænket. 2 minutter før tyskerne nåede frem.

13 skibe nåede til Sverige. Heriblandt »Sorte Sara«, som den omtales i filmen. Det rigtige navn den 29. august var Shara – uautoriseret påmalet af en math. Civil/militær ugyldighed.

Allerede den 30. august 1943 omtalte New York Times – på forsiden – sænkningen af flåden. Danmark var nu ved at bevæge sig til den rigtige side – de allierede – befolkningens modstand, modstandsbevægelsen og flådens modstand 29. august efterfulgt af redningen af de fleste jøder i oktober viste de allierede, at Danmark var på rette kurs.

Flåden mistede 7 og der var 11 sårede. Resten interneredes, og først den 19. oktober slap den sidste fri.

Et flot værk og for teknisk interesserede er der 4 sider med skibssilhuetter.

Kaj Christensen

*Sendes til Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1. th
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14*

20. november

Gudrun Mølbach, 80 år
Lille Borgergade 31, 2. th
9400 Nørresundby

25. november

Lykke Olesen, 75 år
Bernadotteparken 57, Himmelev
4000 Roskilde

Børge Vænge, 85 år

(Sachsenhausen 75105)
Solvangsvej 18, 8400 Ebeltoft

19. december

Grete Volder, 75 år
Svendborgvej 14, 5792 Aarslev

28. november

Anders Kristian Krogh, 90 år
Bernstorffsgade 65
9000 Aalborg

Kaj Christensen, 80 år

Brobjerg Parkvej 45
8250 Egå

1. december

Elly Andersen, 85 år
Nybrogade 2, 1. th.
9000 Aalborg

3. december

Ivar Thomsen, 90 år
Hulvej 29, 8700 Horsens

12. december

Johannes Frederiksen, 95 år
Havreholmvej 14, 3100 Hornbæk

13. december

Knud Ole Larsen, 80 år
Immertelvej 4
2950 Vedbæk

15. december

Henning B. Hansen, 80 år
Estrupvej 19, 4500 Nykøbing Sj.

20. december

Ruth Klausen, 70 år
Lupinvej 23, 7000 Fredericia

Johannes Nielsen, 80 år

Svendborgvej 272
5600 Fåborg

Else Sand, 80 år

Stallerupvej 34
7000 Fredericia

Holger Andersen, 85 år

Hatting Centret
Smedebakken 1, Bolig nr. 5
8700 Horsens

24. december

Andreas Nielsen, 85 år

Østerlund 7, 1.
7900 Nykøbing M

27. december

Victor Antonsen, 85 år
Jacob A. Riis Vej 36, 6760 Ribe

2004

2. januar

Zygmund Gross, 80 år
Randersgade 65, 2. th., 2100 Kbh. Ø

7. januar

Cornelius Olsen, 80 år
(bortrejst på dagen)
Gl. Gårdsallé 111, 2665 Vallensbæk St.

10. januar

Peter Lidegaard, 80 år
Nørgårdsvej 13, 7600 Struer

17. januar

Emmy Foldager, 75 år
Havrevænget 21
5210 Odense NV

Edmund Kjeldsen, 80 år

Seden Birkevej 13
5240 Odense NØ

24. januar

Jens Andersen, 85 år
Nygade 14, 7870 Roslev

30. januar

Edel Christensen, 80 år
Hvedevænget 2, 9000 Aalborg

5. februar

Villy Nielsen, 80 år
Rosenvangs Allé 206 A
8270 Højbjerg

7. februar

Børge Søderberg, 90 år
Låsbybanke 14, 6000 Kolding

11. februar

Henning Samuelsen, 80 år
Bævervej 18 A, 8270 Højbjerg

Tillykke

til alle fødselarerne

HUSK nu alle at tænke på alle dem, der kan fejre en rund dag i 2004. Der er indtil nu ikke indgået ret mange lister, så jeg formoder, at April-bladet kommer til at indeholde mange forsinkede lykønskninger. HUSK også at give mig besked om dødsfald, hvis en fra jeres fødselsdagsliste afgår ved døden. Det gør tit de pårørende meget kede af det, hvis dette glemmes. Endnu engang mange tak for alle de personlige hilsener, jeg har fået i årets løb.

I ønskes alle en rigtig **God Jul**, men ikke mindst **et fredeligt 2004!**

*Med venlig hilsen
Anni Mørk*

OBS Bernadottegården Roskilde

Den 1. januar 2004 får ældreområdet i Roskilde en ny struktur. Det betyder for Bernadottegården, at der ikke mere skal være en bestyrelse, men heller ikke en forstander. Dvs. at Emmy Reitoft skal holde op som forstander efter mere end 14 år i denne stilling. Roskilde kommune har garanteret hende en stilling, men ikke hvilket job og arbejdsområde. Vi håber meget her på Bernadottegården, at det bliver en stilling, hvor Emmy Reitoft får brug for al den erfaring og viden om de tidligere modstandsfolk og kz-fanger, hun har fået gennem disse mange år. Det ønsker hun selv, og når I læser dette blad, er afgørelsen faldet.

Vi vil gerne tage ordentlig afsked med bestyrelsen og især med Emmy Reitoft som forstander og vil derfor invitere alle, der har lyst til at komme, til en lille reception tirsdag den 30. december kl. 14-16, idet vi naturligvis håber, at den samtidig bliver et »på gensyn Emmy«.

Mogens Henrik Nielsen

Han blev kun 23 år - men nåede mere end de fleste!

På 60-årsdagen for samarbejdspolitikens ophør havde Bernadottegården den glæde at kunne navngive en bolig med Christian Ulrik Hansens navn.

Frihedsmuseets Venner havde doneret et beløb med ønsket om at mindes og hædre den unge modstandsmand, Chr. U., som vennerne kaldte ham. Dagen begyndte for flere af os i Mindelunden i Ryvangen, hvor Chr. U. ligger begravet efter at være blevet henrettet den 23. juni 1944.

Den lejlighed, som fik Christian Ulrik Hansens navn, bebos i dag af den gamle modstandsmand, Freddy Haxvig.

Donationen blev overværet af mange beboere, personale og gæster, hvoriblandt var to af Frihedsmuseets Venners bestyrelse, René Zorn og Mikael Storgaard. Desværre var der kun én tilbage af Chr. U's gamle venner, som kunne deltage. De tilbageværende var for gamle og for skrøbelige. Den ene var dr. theol. Søren Giversen, som også havde gået på Viborg Katedralskole, og som havde kendt Chr. U. fra møder og diskussioner, hvor han altid var i centrum.

René Zorn motiverede Frihedsmuseets Venners donation med ønsket om at mindes en af de unge mod-

Poul Kildemoes oplæser mindeskriptet for Christian Ulrik Hansen ved donationen. Foto: MHN.

standsfolk fra Frihedskampen samtidig med, at man trak linien op fra modstandskampen til Frihedsmuseets virke i dag. Herefter overrakte han en check på 10.000 kr. til Bernadottegårdens Beboerfond ved Mogens Henrik Nielsen og bad derpå Søren Giversen om at afsløre mindeplade og mindeskript, som var opsat uden for Freddy Haxvigs lejlighed. Efter af-

Dr. theol Søren Giversen efter afsløringen af mindepladen og mindeskript for Christian Ulrik Hansen. Foto: MHN.

sløringen holdt Søren Giversen en lille tale, som naturligt nok drejede sig om Chr. U.

Chr. Ulrik Hansen var bondesøn fra Farsø, og han blev student fra Viborg Katedralskole i juni 1942. Allerede et par måneder efter sin studentereksamen deltog han i den første modtagelse af faldskærmsfolk. Han blev højskolelærer, aftjente sin værnepligt og blev den 29. august interneret som kornetelev i Næstved. Tiden under

Tidligere modstandsmand Freddy Haxvig beboer lejligheden med Christian Ulrik Hansens navn. Foto: MHN.

interneringen brugte Chr. U. bl.a. til at starte en Holger Danske gruppe og til at smugle våben ud af kasernen til senere brug.

Christian Ulrik Hansen var i allerhøjeste grad en handlingens mand. Efter oprettelsen af sabotagegruppen sammen med andre Dansk Samlinge blev han kaldt tilbage til Jylland, hvor han blev Flemming Junckers nærmeste medarbejder med modtagelse og fordeling af våben og

faldskærmsfolk og med oprettelse af modstandsgrupper og udpegning af modtagepladser. De to supplerede på udmærket vis hinanden.

Chr. U. blev arresteret den 29. februar 1944 og blev henrettet den 23. juni. Hans breve fra Vestre Fængsel vidner om en usædvanlig ung mand. I oktober 1943 havde han været i kontakt med Kaj Munk og dennes afskedsord til Chr. U. var: Gud i vold! Det blev disse ord, der afsluttede næsten alle hans breve til vennerne fra Vestre Fængsel, og de vidner om en ung mands stærke, personlige trobekendelse.

Efter denne tale læste forfatteren til mindeskriftet, Povl Kildemoes, dette højt for forsamlingen, inden man sluttede med at synge »En vinter lang og mørk og haard«.

Dagen sluttede med, at forstander Emmy Reitoft indbød til en lille reception.

Mogens Henrik Nielsen

Mikael Storgaard og René Zorn (Frihedsmuseets Venner) med checken der overgives Mogens Henrik Nielsen ved donationen. Foto: ER.

Dengang i maj 1933

Af Günther Schwarberg (fra Antifa maj 2003)

Jeg var ikke til stede i min hjemby Bremen, da man brændte bøger der. Jeg var først ved at lære at læse. Men mine forældre talte om det, og forførelsen i deres ord forstod man også som femårig. Det var, som havde man brændt et menneske.

Da jeg 20 år senere for første gang hørte Heinrich Heines ord: Der hvor man brænder bøger, brænder man også mennesker, blev jeg isnende kold, og jeg følte igen denne forførelse som i min barndom. I årene ind imellem havde jeg langsomt forstået, at der var noget, jeg manglede. Jeg vidste bare ikke hvad. Jeg havde jo aldrig lært det at kende.

I skolen lærte vi en tom litteratur at kende. I dag kender knapt et menneske de bøger, som lærerne dengang beskrev for os som betydelige. F.eks. Hans Grimms »Oliesøgeren fra Duala«. Hans »Folk uden Plads« var den nazityske klassiker »Blod og Jord« et eksempel. Den skildrede, at tyskerne ikke havde tilstrækkelig »livsrum« og derfor måtte erobre dette i de afrikanske kolonier eller i Østen. Vi skulle læse krigsbøger i

store mængder. Hvori man »døde for Tyskland«.

»Den rene tyske gudstro« som Erwin Guido Kolbenheyer ville skabe i sine sudetertyske bøger. Den forførelseligt kedelige »Kejserbog« af Paul Ernst. 3 bind med tyske dybsindigheder. Vi skulle lære af forfattere som Erich Edwin Dwinger, at Livets mening var at dø, at falde i kamp.

Da krigen var forbi, levede en tredjedel af mine skolekammerater ikke længere.

Den første bog, som jeg for gennem som en besat efter krigen, var »Intet nyt fra Vestfronten« af Erich Maria Remarque. Netop det havde jeg gennemlevet, »menneskeplageriet« fra underofficer Himmelstoss. Min hed Köckert og havde været fårehyrde fra Rhön. Hans specialitet at kommandere os rekrutter ud på engene ved Detmold og kommandere »NED« netop som vi passerede en tom fårestald, hvor der på jorden lå centimetertykt slimet afføring. Igen og igen NED. Om aftenen skulle vi så vaske vore grønsmurte arbejdstøj med brun sæbe og koldt vand. Om morgenen

var der appel i en time i vore våde klæder i en isnende vind. Hvis han var kommet til fronten sammen med os, var han garanteret blevet skudt bagfra.

Det var min første rigtige bog. Så kom alle andre. Alle dem, der var blevet forbudt og brændt, dengang i maj for 70 år siden.

Oversat af DMJ

Günther Schwarberg er kendt af os, da hans bøger er anmeldt i Modstandskampen 40-45. Red.

SENTENSER

Med alderen bliver synspunkterne ofte mindre, men det at have set historien er kun denn ældre beskåret.

Kaj Christensen

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Landsforeningen afholdt sit ordinære møde på Hotel Prindsen i Fredericia den 20. august 2003.

Landsformanden Jens Jacob Jensen (Jeje) bød velkommen til de 29 delegerede og gæsterne fra Arbejdsskadsstyrelsen og til Anna-Lise Clausen.

Navneoprøb af de delegerede fandt sted og godkendt. Inden mødets start mindedes de siden sidste landsmøde afdøde kammerater med 1 min. stilhed.

1. Valg af dirigent: Kaj Eilertsen blev enstemmigt valgt.

2. Formandens beretning: Det ser ud til, at næste landsmøde skal være af kun en dags varighed. Det har været svært at finde delegerede til dette møde. Esbjerg afdelingen fravalgte helt. Anholt-huset er et problem og skal på dette møde afgøres så langt som muligt. Bladet Modstandskampen 1940-45 skal fortsætte så længe som muligt.

Anna-Lise Clausen har ikke så meget arbejde mere med erstatningerne, så der skal ændres på et evt. vederlag. Der udspandt sig en del diskussion, som også gik over i næste punkt på dagsordenen.

3. Kassereren Birthe Fuglsang: Regnskabet blev forelagt og enstemmigt godkendt, men der var mange spørgsmål om Anholt-huset. Huset

Formanden Jens Jacob Jensen (Jeje) aflægger beretning. Dirigenten Kaj Eilertsen ser til. Foto: KC.

En del af repræsentanterne lytter andægtigt. Foto: KC.

ejes af Told og Skat, men Told og Skat vil overlade Landsforeningen huset kvit og frit, men da Aarhus Havn ejer grunden, skal ejerforholdet først afklares. Huset skal have et nyt tag - ca. kr. 160.000,00. Det var også vigtigt for at få økonomien til at hænge sammen at udleje huset til - måske ikke-medlemmer. Huset var udlejet i 17 uger i 2003.

Den nye bestyrelse skal se på sagen og afgøre husets fremtid. Der blev også her talt om, hvor længe Landsforeningen kan blive ved.

4. Indkomne forslag: Der var indkommet 2 forslag. 1: om blomsternedlæggelse i København, der hvor Sammenslutningen før har nedlagt blomster. Vedtaget.

Kontingentfastsættelse. OK som nu. Vedtaget.

5. Valg: Da Landsformanden Jeje ikke ønskede genvalg blev Alfred Andersen, Odense afd. efter opfordring valgt som ny formand.

Med Akklamation.

Næstformand Mogens Henrik Nielsen, Roskilde. Genvalg.

Kasserer Birthe Fuglsang. Genvalg.

Sekretær Kaj Christensen. Genvalg.

Bestyrelsesmedlem Bruno Bøtker afgik efter eget ønske og nyvalgt blev Børge Juul Jensen.

Suppleanter: Hans Bøjlund og Elsebeth Amdrup Larsen.

Revisor: Genvalgt Erik Bjørn og Kaj Eilertsen.

7. Beretning ved Anna-Lise Clausen om hendes arbejde siden sidste landsmøde. Anna-Lise Clausen havde haft mange sager og skrivelser samt samtaler: Rejst 6 nye sager. Rejst 28 genoptagelser. Rejst 1 ankesag.

Mange af disse sager er ifølge sagens natur tunge afgørelser. 132 skrivelser + telefonsamtaler.

Anna-Lise Clausen ønskede ikke mere at være konsulent, men ville overlade til den nye bestyrelse, hvad der skulle ske i den næste 2-årige periode.

8. Bladet Modstandskampen 1940-45 blev omtalt af Kaj Christensen som værende i god gænge, regnskabet viser et lille overskud og derfor nærværende 1150 bonnenter.

9. Næste landsmøde i 2005 skal foregå i Odense. Landsmøderne vil fremover være af 1 dags varighed og vil formentlig være i Odense, da dette er et godt mødested trafikmæssigt. Beløb til Landsmødet fra Landsforeningen blev fastsat til kr. 30.000.

10. Eventuelt: Mogens Henrik Nielsen takkede i en lille tale Jeje for en god formandsindsats.

Jeje takkede for den tid, han havde været formand, men syntes at helbredet nu ikke mere tillod en sådan post.

Alt i alt et godt landsmøde, hvor tilrettelæggerne har gjort et fremragende arbejde. Med skal det også, at

Borgmester Uffe Steiner Jensen med frue nyder det første glas. Foto: KC.

lokalet var indrettet med mapper, navne på deltagerne, blokke og blyanter. Tak for denne gang.

Kaj Christensen

Højdepunktet var nu festen

Ikke blot var lokalet, hvor landsmødet blev afholdt, smukt og godt indrettet, så var alt om festmiddagen, omend endnu smukkere.

Maden var dejlig, serveringen var perfekt, her manglede ikke personale. Natmaden var overdådig, synd at så mange var gået i seng, men vi bliver jo ældre.

Jeje bød velkommen med en kort tale. Toastmaster Robert Jensen styrede aftenen eksemplarisk.

Som det sig hør og bør, blev der også holdt en del taler.

Kaj Eilertsen talte for damerne både morsomt og seriøst, men mente at politikerne svigtede for ofte, dog takkede han Fredericias borgmester for hans velvilje, som KE sagde, mod os gamle.

Borgmester Uffe Steiner Jensen talte med disse ord:

Kære landsmødedeltagere – velkommen til Fredericia.

Jeg vil gerne takke sammenslutningen for invitationen til dette festarrangement. Det har Ellen og jeg glædet os meget til.

Mere end et halvt århundrede er gået siden Danmarks befrielse fra nazi-regimets terror. Det er lang tid, og derfor var det ikke spor overraskende, at man forleden kunne læse

en efterlysning i Fredericia Dagblad. Det var lokalhistorisk Arkiv, som efterlyste billeder fra besættelsestiden. Dem er der nemlig ikke så forfærdelig mange af – af to årsager. For det første blev fotografiske film efterhånden en mangelvare, og for det andet kunne fotografering af besættelsestropperne være en ganske farlig handling.

Men nogle billeder er der da. Og et af de billeder, som avisen bragte, var af de hvide busser, der svinger ind på Fredericia Banegård. Det er et billede, der brænder sig fast på nethinden, fordi det er forløsningen. Afslutningen på mange lidelser og nedværdigelser.

Hver eneste, der kom hjem på denne måde, bar på en historie, som kunne fylde en bog, om end ikke nogen rar bog. Det var mennesker, som ikke lod fem og syv være lige. De gjorde, hvad de fandt nødvendigt, på trods af overhængende fare for pågribelse, internering, tortur og død.

Mange af jer kender det – for I var en del af det og var parate til at betale den barske pris. Og den var barsk, så barsk at vi, der er yngre, har vanskeligt ved at fatte den. Alt, alt for mange klarede ikke skærene, og endnu flere kom kun fra det med svære ar på fysik og på sjæl.

Men det er disse mennesker, vi i dag kan takke for, at Danmarks omdømme ikke tog alt for stor skade under besættelsen. De blev ved med at holde liv i den gnist af frihed, som ligger dybt i alle almindelige og redelige mennesker. Disse mennesker var jer!

Prisen for stikkernes skadelige virksomhed og tyskernes hårdnakkede

efterstræbelser blev høj – også her i Fredericia, hvor der i kraft af byens status som jernbaneknudepunkt var en hektisk sabotagevirksomhed. På én og samme dag, kun 15 dage før befrielsen, blev 9 fredericianske frihedskæmpere henrettet i Ryvangen.

De bliver i dag mindet i en bog og med en mindeplade. Den sidder i væggen ved Byrådssalen, og den tæller både de 9 og de andre fredericianere, der enten blev henrettet eller døde i tyske kz-lejre. Vi har disse mennesker, og vi har JER meget at takke for. Jeres indsats er årsag til, at Danmark kom gennem besættelsen uden alt for alvorlige ar på folkesjælen, fordi I gennem jeres aktive indsats genvandt det gode omdømme. Jo, vi har meget at takke jer for.

Med de ord vil jeg runde af med en tak, fordi I valgte Fredericia til jeres landsmøde, og skulle I få lyst at gæste Fredericia igen, så er I altid velkomne.

Bruno Bøtke talte om krigssejlerne, den 29. august, og deres ret til igen at bære dansk flag på skibe i allieret tjeneste.

Kaj Christensen talte også om krigssejlerne, jøderedningen og nazismen. Takkede for en fin tilrettelæggelse af landsmødet, tak for invitationen også fra min kone. Takkede de kammerater og andre, der abonnerede på Bladet. Takkede ligeledes Kresten Krestensen fra Arbejdsskadestyrelsen og Annalise Clausen, at de havde afsat tid til at komme til vores landsmøde, og besvare nogle af de spørgsmål, der normalt kommer sådan en dag.

Børge Juul Jensen fortalte nogle hi-

Nogle af de glade deltagere. Vi kan skimte den nye formand Alfred Andersen, kassere- ren Birthe Fuglsang og Minna Dahl. Foto: KC.

strier og andre muntre fortællinger. Altid rart med sådan et indslag.

Kasserer Erik Bjørn Nielsen lavede et causeri – på vers – under middagen. Han har åbenbart forstand på andet end tal:

Et par vers skal med her:

*Sikken fest vi har her i dag
alt er tilrettelagt efter tidens smag.
Vi holdt møde ja endda på rekordtid.
Så sig ikke piger, andet, end vi har udvist flid.*

*Jeje har vi sagt farvel til
og Jysk/Fynbo har vi sagt goddag til
Som kasserer har vi stadig Birthe beholdt
I ved hende der osse klarer Anholt.*

*Nu er vi så kommet til laks en Bellevue
samt krebshale og sovs Nantue.
Jeg ikke ved, hvor man de gode ideer henter,*

Ved dette bord kan vi skimte Lis Baur, Hans Bøjlund og Dagmar Mørk Jensen. Foto: KC.

Violinisten Anker Buch i aktion på den lille violin. Foto: KC.

det minder om Kaj Christensens sentenser.

*På bagsiden af En Lærke Letted
har jeg mine udgydelser kradset
men inden papiret slipper op
vil jeg helt naturligt sige stop.
Det skal være for Eilertsen for hans arrangement
Jeg er sikker på, at han får lov en anden gang.
Jeg siger nu tak for ordet
og sætter mig ned ved bordet.*

Efter disse indslag kom, som en overraskelse, den fra TV og radio kendte violinist Anker Buch. Han spillede

mange kendte melodier, her kan nævnes Fini Henriques: Vuggevisen, Weisses: Lysets engel går med glans. Noget af en kunst, specielt når man så, på hvor små violiner nogle blev udført. Et fint indslag.

Der blev danset lidt til musik fra en entertainer, alt sluttede ved 12 tiden - nat - med det omtalte store natmadsbord.

Næste morgen efter en glimrende morgenmad tog vi så hver til sit.

Et formidabelt godt tilrettelagt landsmøde var slut.

Frøslevlejren afholdt møde den 9. og 10. august

Trods det strålende ferievejr og den efterhånden svigtende mobilitet hos medlemmerne var der mødt knap 50 deltagere, der fik en dejlig oplevelse ved igen en gang at være samlet på dette minderige sted.

Som sædvanligt var der inspirerende taler af provst Uhrenholdt og borgmesteren, og mens en del kørte til mindstedet i Padborg, opført af elever fra Duborgskolen, eller gik en

tur gennem udstillingerne, samlede man til et inciterende foredrag af Chr. Algreen-Petersen, der fortalte spredte træk fra transporterne af jøder til Sverige.

Bagefter samlede man til den sædvanlige middag, som stedets køkken hvert år formår at gøre til en oplevelse.

Snakken gik livligt og en ekstra oplevelse var et usædvanligt spænd-

ende foredrag om en sprogstuderendes brogede tilværelse, holdt af formandens charmerende datter.

Næste dag var der generalforsamling, hvor Harry Henriksen, Espergærde, blev indvalgt i bestyrelsen, mens Lykke Finderup, Roskilde blev suppleant. Øvrige valg var genvalg.

DMJ

En tur til Neuengamme og nogle af dens udelejre

Målet for den årlige F.I.R.-tur var denne gang nogle af Neuengammes udelejre, hvor der havde opholdt sig danske fanger. Dels havde flere af turens 16 deltagere besøgt Neuengamme indtil flere gange, og dels var det et ønske, at turen ikke blev for anstrengende med daglige, lange bus-ture. Vi indlogerede os på et godt hotel, St. Raphael, i Hamburgs bymidte fra den 1.-5. september. Vi kendte hotellet fra tidligere og vidste, at det var et godt madsted, og vi mente, at det ville være et godt udgangspunkt for vore ture.

under Neuengamme. Disse 10 uger var nok til, at flere end 1000 fanger omkom. Fangerne, som blev transporteret til denne lejr, blev ikke som i mange andre udelejre indsat i rustningsindustrien. De blev i stedet for overladt til deres død. Ikke ved giftgas eller nedskydning. Men selv uden disse midler lignede Wöbbelin lejren en tilintetgørelseslejr. Den indirekte massetilintetgørelse var hovedansvarlig for de mange døde i lejren. Ved sparsom og uregelmæssig forplejning, ubeskrivelige uhygiejniske forhold og uden nogen form for læge-

hjælp døde fangerne i hundredvis. En overlevende fortæller: »Når man har været i en anden lejr, tror man gerne, at det ikke kan blive værre. Men Wöbbelin kan, hvad det angår, slå alle lejre. Lejren var ikke bygget færdig, barakkerne havde ingen døre, vinduerne intet glas og der var intet gulv, kun sand på jorden. Ingen senge, og sanitære anlæg var der heller ikke, kun en håndpumpe til at skaffe lidt vand. I jorden var der gravet nogle huller til fangernes nødtørft. De fleste fanger led af »Scheisserei«, hele lejren var tilskidt. Der var mange lus, meget lidt at spise og lange appeller. Intet under, at der døde så mange. Det ville have været et under, om mennesker kunne overleve dette helvede.«

I dag er der intet tilbage af lejren. I et lille museum midt i byen, Theodor Körner museet, er der indrettet en udstilling for lejren og dens fanger med fotostater og billeder, og i en lille tilgrænsende park, hvor nogle af ofrene er begravet, er der et smukt sandstensrelief udført af kunstneren Jo Jastram. Relieffet beskriver fangerens hverdag. Her lagde Jytte Sass en blomsterbuket i gult og blå, foreningens farver. Det var deprimerende at få at vide af den venlige museumsleder, Frau Edeltraut Schure, at nynazister havde øvet hærværk mod dette mindesmærke.

Jytte Sass har lagt foreningens buket ved sandstensmindesmærket udført af Jo Jastram. Monument viser KZ-fangernes hverdag. Foto: MHN.

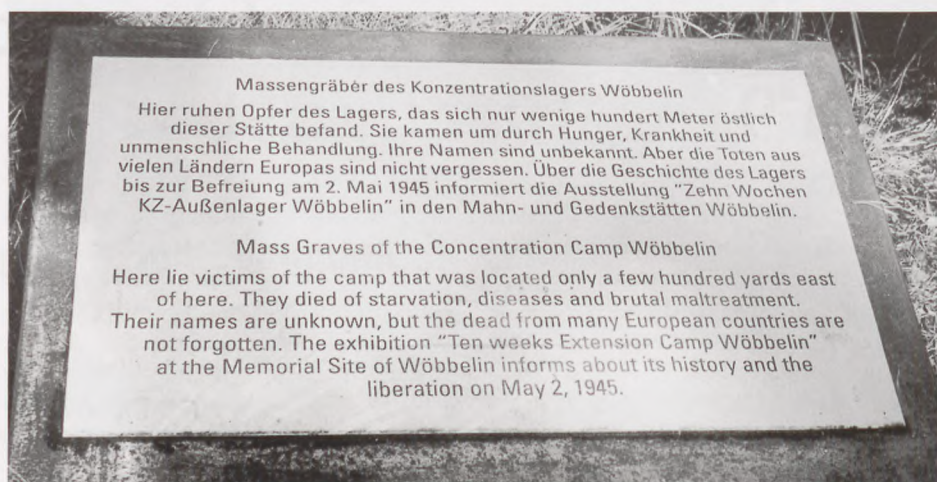
Mandag

Turen udgik fra København med første stop i Bernadottégården i Roskilde, hvor 7 af deltagerne stod på – de sidste kom med fra rasteplassen ved Lillebæltsbroen, hvor vi spiste vores medbragte madpakke. Efter en lille grænsehandel nåede vi frem i god tid til den første middag på hotellet.

Tirsdag

Koncentrationslejren Wöbbelin ligger i Mecklenburg, ca. 80 km fra Hamburg nær Ludwigslust.

Kun 10 uger, fra 12. februar til den 2. maj 1945 eksisterede denne udelejr

Mindeplade for de ukendte KZ fanger i massegravene ved Wöbbelin. Foto: MHN.

Et par km uden for byen var der midt i en skov en massegrav med fanger, nu markeret af to store stentavler med inskription på tysk og engelsk.

Onsdag

Fuhlsbüttel er et gammelt fængsel i den nordlige del af Hamburg. Allerede i 1969 begyndte man at bygge det store fængselskompleks, og den store portbygning fra 1896 blev i 1987 indrettet som et mindesmærke og museum.

Den 4. september 1933 åbnede man officielt koncentrationslejren Fuhlsbüttel i en del af fængslet, i folkeskolekaldet - KolaFu - og den blev på kort tid et af de mest berygtede steder for terror og tortur i det nazistiske Tyskland. Mange tusinde blev indsat i KZ Fuhlsbüttel og herfra overført til andre koncentrationslejre. Blandt dem var et stort antal kvinder og mænd fra modstandsbevægelsen i Hamburg, kommunister, socialdemokrater, fagforeningsfolk og andre oppositionsgrupper; men også Jehovas Vidner, jøder, swing-pjatter, homoseksuelle, prostituerede og i krigsårene et stort antal udenlandske modstandsfolk og tvangsarbejdere.

I anledning af 70-året for lejrens indvielse skulle man åbne en udstilling den 4. september. Desværre for os kom vi, intetanende, dertil den 3. september og fandt hele museet fyldt med malere, snedkere, elektrikere og museumsfolk. Ingen adgang! Efter nogen snak fik vi lov til at stikke næsen indenfor og så nogle af de store plancher og fotografier. Absolut et kik, der gav lyst til et besøg en anden gang.

Da vi måtte korte dette besøg af, kørte vi i stedet for til Neuengamme

for at se de ændringer, der var sket. Vi indledte besøget med at spise vores medbragte frokost i det gode vejr. Hver dag fik vi en dejlig frokost med mad og drikke med fra hotellet.

Intet besøg i Neuengamme uden at vi skal lægge en blomst ved muselmanden. I dag var det Lilian Olsens tur til at lægge foreningens buket, inden vi begyndte på en mindre rundtur. For første gang kunne vi nu se kommandantboligen uden dækkende træer. De var nået langt med restaureringen af SS-lejren og garagerne der. Vi fik set betonbeskyttelsesrummene, hvor SS-erne kunne gemme sig, når der var luftalarm. For nogle af os blev der også et lille kik ind til appelpladsen, hvor de var i gang med at lægge beton på de indsattes fodboldbane, så dens udseende nærmede sig det, vi kendte til under de lange appeller. De indsattes lave bygninger, som erstattede »vores træbarakker«, var i færd med at blive revet ned. Så vi vil se frem til sommeren 2005, hvor den endelige omdannelse fra fængsel til et KZ-museum er afsluttet.

Torsdag

Turen til Bergen-Belsen bød på de stærkeste indtryk, de største chok.

Selve køreturen fra Hamburg til Bergen-Belsen bød ikke på de store naturoplevelser, men blev afbrudt af et besøg på en engelsk soldaterkirkegården i Brecklingen nord for Bergen-Belsen. 2000 engelske soldater fra 2. verdenskrig er begravet her. 2000 ens, hvide gravsten med navn, fødselsdag, dødsdag, måske et regimentsmærke. En stærk tale om, at kz-lejrens ofre ikke var verdenskrigens eneste.

Soldaterkirkegården ligger meget smukt, helt ud til vejen, men alligevel fredfyldt. Meget velholdt, velplejet græs, en lille blomsterplantning ved hver sten. Vi kørte videre, eftertænksomme, men ikke chokerede. Det kom først senere.

Da vi nåede Bergen-Belsen, gik vi først den ret lange tur til mindemuren - forbi de lyngdækkede massegrave, hvor indskrifter fortalte: HIER RUHT 1000 TOTE - 1945 eller HIER RUHT EINE UNBEKANNTE ANZAHL TOTE; 1945.

Og ind imellem og overalt enkeltgrave eller enkelte grave, nogle med navn og nationalitet, andre uden - og mange smykket med små sten, der fortalte, at her hvilede en jøde, eller her havde en jøde dvælet. Ved mindemuren lagde vi vores blomsterhilsen ved den danske inskription, der lyder: DANMARK - FORGÆVES HAR I IKKE KÆMPET.

Derefter gik vi rundt på det store lejrområde, alene eller to og to. Traf hinanden. Tav sammen. Uendeligheden af massegrave og af enkeltgrave

Fællesmindesmærke Bergen-Belsen taler for sig selv. Foto: MHN.

Mindeplade i portbygningen, hvor fangerne gik ind, fortæller lejrens historie. Foto: MHN

Gerda Greve Rasmussen har lagt foreningens buket ved Danmarkspladsen. På muren står: »Danmark – forgæves har I ikke kæmpet«. Foto: MHN

Alle FIR deltagere ÷ Kurt i tidligere KZ-lejr Ladelund. Foto: MHN.

var knugende. Men hvor var det smukt og »rigtigt« med kun lyngen som tæppe over de døde.

Efter en kort frokost i bussen gik vi ind på museet. Enkelte, der havde været i Bergen-Belsen før, gruede for genoplevelsen. En enkelt turde ikke, ville ikke derind igen. Og museet var en chokerende oplevelse.

Vi havde på vores rundtur set de mange massegrave og enkeltgrave. Her på museet så vi meterstore fotostater af åbne massegrave med hundreder, tusinder muselmændslig. Fotostater af døde eller levende muselmænd. Ingen detaljer var skjult. Intet skjulende lyngtæppe. Bergen-Belsen – sandheden skreg imod os.

Vi var nok forberedt på, hvad vi ville få at se, gennem videobånd og skriftligt materiale. Men museets virkelighed var chokerende. Vi kørte lidt tavse hjem til hotellet, og skulle her hygge os den sidste aften. Det lyder måske paradoksalt, men vi fik en god aften sammen. Vi fik sagt tak til vore to ledere, Else Drejer og Mogens Henrik, og til vores chauffør Kurt, i hvis hænder vi havde følt os trygge både på motorvej og på smalle skovveje. Og tak til Emmy Reitoft, der uden at have noget at skulle have sagt skabte trykthed for alle.

Hjemturen fredag gik over Ladelund umiddelbart syd for grænsen. Her lå efteråret 1944 en kz-udekom-

mando under Neuengamme. I små tre måneder. Befolket med 2000 fanger, hvoraf 300 døde. Af disse 111 hollændere fra Putten. Der var ikke danske i Ladelundlejren, men Ladelund var en parallellejr til Husum, der jo i samme efterår rummede mange danskere, og hvor mange danskere døde. De 300 Ladelundfanger ligger begravet på byens lille kirkegård, i et smukt lille anlæg med tre store sten, hvor alle navne er husket. For ca. 12 år siden blev der lige ved kirkegården bygget et museum, der fortæller lejrens og specielt hollændernes historie. Vi besøgte kirkegården og museet og kørte derfra den lille kilometer ud til det sted, hvor lejren har ligget. Et lille anlæg med en mindesten markerer stedet. I juni 2002 kom yderligere en stålskulptur til, skabt af unge tyskere fra Husum. Besøget i Ladelund blev en god og meningsfuld afslutning på en god ur.

Vi vil gerne slutte med at omtale en linie, der står på ovennævnte mindesten. *Die Würde des Menschen ist unantastbar*. Menneskets værdighed er ukrænkelig - kan ikke krænkes - må ikke krænkes. Det er mærkeligt at møde disse ord, når man lige kommer fra Bergen-Belsen og Neuengamme og Ladelunds kirkegård, og når ens bevidsthed er fuld af indtryk fra kz-lejrenes virkelighed. Men vi bør tage ordene til os. Tro på dem. Acceptere dem. Også kz-fangen har sin værdighed. Muselmanden, nøgen og afpillet, også. De er mennesker. De har værdighed. Og vi må værne om denne sandhed ved at besøge deres grave og deres lejre og lægge vore sten og vore blomster. Vi vil gøre det igen næste år.

Poul Kildemoes,
Mogens Henrik Nielsen

Lillian Olsen har lagt foreningens buket ved muselmanden i Neuengamme. Foto: MHN.

Moderne skulptur ved den tidligere KZ-lejr Ladelund. Foto: MHN.

Modstandsbevægelsens snyltere - og heltinder

I 1979 modtog Frihedsfonden en ansøgning fra en mand, der bad om økonomisk støtte. For at få en sådan var der forskellige betingelser, der skulle være opfyldt. Det kunne bl.a. være aktiv deltagelse i organiseret modstandsarbejde uden afbrydelse i mindst et år. Denne mand begrundede sin ansøgning med, at han havde været medlem af sabotageorganisationen BOPA. På dette tidspunkt fik jeg den slags breve til udtalelse, da jeg i sin tid selv havde ledet en BOPA afdeling og havde kontakt til de andre ledere. Denne ansøgning begyndte med at fortælle, hvordan han var kommet i kontakt med BOPA. I sommeren 1944 havde han som så mange gange tidligere gået ind i bagbutikken hos en købmand i Smallegade for at drikke en øl. Her sad allerede to andre mænd og slukkede deres tørst. Da de havde snakket sammen en kort tid, sagde den ene »Hør, du lyder da som en frisk fyr. Kunne du tænke dig at komme med i BOPA?«

Så behøvede jeg egentlig ikke at læse mere. Det var helt klart, at det, som ansøgeren skrev, var løgn. BOPA havde på det tidspunkt - sommeren 1944 - gennemført hundredevis af sabotageaktioner. Bl.a. var våbenfabrikkerne på Kløvermarken, Globus i Glostrup og Riffelsyndikatet ved Københavns Havn effektivt sat ud af drift af BOPA-sabotører. Gestapos højest prioriterede opgave var naturligvis at fange disse. Derfor var der to indlysende grunde til, at fortællingen om mødet i købmandens bagbutik ikke kunne være rigtig. For det første ville ingen BOPA-mand ved sin fornufts fulde brug være så åbenmundet over for en fuldstændig fremmed person. For det andet var navnet BOPA lige indtil befrielsen ukendt også for BOPA's egne medlemmer, bortset fra nogle ganske få. Det blev kun anvendt i modstandsbevægelsens højere cirkler, d.v.s. Frihedsrådet og nærmeste omegn. Det indebar en ikke ubetydelig beskyttelse, når tilfangede BOPA-folk kom i forhør hos Gestapo. Tyskerne havde naturligvis en vis viden om, hvem der udførte sabotage, herunder de ledende medlemmers dæknavne, men ikke at der

var tale om én fast sammentømret organisation ved navn BOPA. At den var ledet af kommunister, havde de kunnet få oplyst dengang de endnu havde et samarbejde med det danske politi. Her var der aldrig nogen tvivl om, at det var kommunisterne, der havde startet sabotagen og til at begynde med selv lagde folk til. Da dette af gode grunde ikke kunne fortsætte - tabene var store, og kommunister var der heller ikke dengang så mange af - blev kredsen udvidet til ikke-kommunister, altså borgerlige. Heraf navnet BOPA (BORgerlige PARTisaner).

Tilgangen af nye medlemmer til organisationen kunne rent praktisk kun ske, hvis en person, der allerede var indenfor, sagde god for den pågældende. Kredsen var derfor begrænset til nære venner, familie, arbejdskammerater og lignende.

Manden fra købmandens bagbutik var desværre ikke noget særtilfælde. Når man, som jeg, igennem nogle år havde arbejdet med at skille bukkene fra fårene, var det simpelthen rystende at opleve, hvor mange der 30-40-50 år efter krigens ophør forsøgte at snyde sig til erstatning, velsagtens i forventning om, at ingen længere kunne kontrollere oplysningernes rigtighed.

Hvis en ansøger ikke straks kunne identificeres som tidligere BOPAmænd, blev han bedt om at oplyse navne eller dæknavne på gruppekammerater, gruppens leder og hvilke aktioner, han havde deltaget i. Herefter var det uendeligt få, der havde lyst (eller frækhed) til at fortsætte korrespondancen. Nogle var dog ganske snu eller naive. De havde helt tydeligt læst bøger om BOPA's aktioner og benyttede nu det læste til at sandsynliggøre deres aktive deltagelse i modstandskampen. Specielt var aktionerne mod Riffelsyndikatet et meget populært tema. Hvem skulle dog 30 år efter aktionen kunne benægte, at de den 22. juni 1944 havde ligget bag hegnet omkring Frihavnen med en maskinpistol?!

I nogle tilfælde tror jeg, at det kan have været sådan, at folk er blevet fanget af deres egne årelange løgne i

bekendtskabskredsen om deres gløvedygtige fortid som modstandsmænd. Når de så tilstrækkelig mange gange har hørt på forundring over, at de ikke sender en ansøgning til Frihedsfonden, kan de føle sig presset til at tage chancen. Det kan være sådan noget, der var gået forud for en ansøgning fra en statsansat, der havde vedlagt en skrivelse fra en kontorchef i statsadministrationen, der bekræftede, at pågældende havde deltaget i BOPA's arbejde under krigen. Da hverken jeg eller andre kendte nogen af de to navne, bad jeg skriftligt kontorchefen om at uddybe sine oplysninger. Der gik vistnok ikke mere end en dag, før jeg havde ham i telefonen. Jeg kunne jo ikke se det, men var ikke i tvivl om, at hans ører var rødglødende. Han havde i årtier kendt ansøgeren som en god ven. Havde aldrig tvivlet på hans sandfærdighed og det i en sådan grad, at han ikke havde haft betænkeligheder ved bekræfte oplysningerne i ansøgningen. Nu var venen brudt sammen, havde erkendt, at han havde løjet groft. Venskabet var definitivt slut, men, men, men hvad ville jeg nu gøre? Han var klar over, at han havde dummet sig i helt utrolig grad (heri kunne jeg kun give han fuldstændig ret), men det her kunne koste ham hans stilling. Denne frygt var nok en kende overdrevet, men mit svar var, at han roligt kunne sove videre. Det var ikke min opgave at skabe ulykker.

En lignende, men dog harmløs historie vedrører en fabrikant, der over for sit personale gang på gang havde luftet historier om sin spændende ungdom som BOPA-mand. En dag var der mellem tilhørerne en mand, som havde hørt, at en marinehjemmeværnsflotille hvert år lavede et arrangement, som gamle BOPA folk blev inviteret til at deltage i, og om han ikke var med ved disse lejligheder. Fabrikanten skaffede sig ved hjælp af en hjemmevernsmand de nødvendige oplysninger og mødte frejdigt op ved næste sammenkomst. Nu er forholdet jo det, at den enkelte BOPAmænd eller BOPA-leder ikke kan kende alle BOPA-folk (navnlig under besættelsen blev der forsøgt at holde vandtætte skodder mellem grup-

perne). Når der derfor dukkede et nyt ansigt op, tænkte de fleste, at han må have tilhørt en anden gruppe end ens egen. Derfor gik der et par år, før han blev afsløret som »kun« at have været deltager i en af militærets ventegrupper.

En københavnsk kunsthandler og en restauratør benyttede i årevis en fortid som BOPA-mand i deres reklame. Navnlig kunsthandleren kunne lyde troværdig, da han faktisk havde siddet i en tysk koncentrationslejr, men han undlod klogeligt at fortælle hvorfor. Han var nemlig ved en tysk militærdomstol blevet dømt for hæleri m.h.t. sortbørshandel med stjålet tysk militært klædestof. BOPA havde han aldrig været i nærheden af.

Der må således siges at have været meget forskellige motiver for at udgive sig for BOPA-mænd, lige fra rent pral til ubehjælpssomme forsøg på at »score kassen«. Det med praleriet kan man egentlig godt undre sig over. Som tidligere nævnt bestod BOPA's øverste ledelse af kommunister, og mange troede derfor at alle BOPA-folk havde været kommunister. Da det ovenfor beskrevne fandt sted, medens den kolde krig kørte på højeste omdrejninger, kunne det jo ikke give point at blive betragtet som kommunist. Specielt kan det forsvare, at en socialdemokratisk folketingsmand i disse år udtalte sig til Politiken om sin ungdom i BOPA og deraf følgende

ophold i tysk KZ-lejr. Vi var derfor nogle stykker, som fandt det umagen værd i et kort læserbrev til Politiken at gøre opmærksom på, at han var helt og aldeles ukendt af BOPA. Læserbrevet blev ikke bragt, men til gengæld opsøgte en journalist ham og foreholdt ham, hvad vi havde skrevet. Hans svar var helt til grin. Da han vendte hjem fra krigen, havde hans mor (!) fortalt ham, at det var BOPA, han havde været medlem af.

Hvad der er skrevet ovenfor kan lyde, som om BOPA's arbejde var forbeholdt mænd. Det er stort set rigtigt for så vidt angår selve sabotageaktionerne. Jeg kender kun et enkelt tilfælde, hvor to unge (kønne) søstre havde deres håndtasker fyldt med sprængstof for at få det gennem en tysk bevogtning. Men der var så sandelig kvinder, der ydede en bemærkelsesværdig medvirken, som - hvis de var blevet opdaget - med sikkerhed havde ført til anholdelse og formentlig tortur og KZ-lejr. Som eksempler kan nævnes en kvinde, der sammen med sine voksne døtre i dagvis syede specialveste indeholdende sprængstof, som arbejderne på Riffelsyndikatet bragte ind på fabrikken til brug for en sprængning, der standsede virksomheden i lang tid.

Nu afdøde Vera Vang er et andet eksempel. Uanset at hun havde sin mand siddende i KZ-lejren Stutthof, deltog hun med liv og sjæl og aldeles

uforfærdet i BOPA's arbejde fra starten og lige til befrielsen. Hun havde konstant en sabotør boende, ofte de mest eftersøgte, deriblandt i korte perioder BOPAS's leder Børge Thing. Hvis en gruppe havde været heldig at få fingre i tysk militærklædestof, syede hun det om til jakker og frakker til BOPA-folk. Hun havde et våben- og sprængstofdepot på sit loft i en etageejendom. Her skete det utrolige uheld, at lynet en nat slog ned i depotet og flere meter tag forsvandt med et kæmpebrag. Vera måtte naturligvis straks gå under jorden, men fortsatte ufortrødent sit virke. Hun havde, uden at være direkte sabotør, så rigeligt udført et års belastende modstandsarbejde uden afbrydelser.

Lad mig slutte med en anden kvinde, der søgte Frihedsfonden om økonomisk støtte. Hun henviste til, at hun i maj 1944 havde farvet Børge Things hår rødt. Ingen tvivl om sandheden. I maj 1944 var BOPA's leder blevet anholdt af Gestapo, men havde set sit snit til at stikke af undervejs til Dagmarhus. Dagen efter viste han sig rødhåret i håb om dermed at være blevet vanskeligere at genkende. Kvindens indsats var helt sikkert fortjenstfuld, men der var jo lige lovlig langt fra en hårfarvning til kravet om et års organiseret modstandsarbejde.

Af Erling Andresen

Nekrolog

Astrid Blumensaadt

En markant kvinde er ikke mere.

Astrid Blumensaadt er afdøet ved døden 102 år gammel.

Selv om hun sad meget længe i KZ-lejren Ravensbrück, mistede hun aldrig sit selvværd og sin menneskeforståelse.

Vi vil minde hende med det viste billede. Tegningen er tegnet efter hjemkomsten fra KZ-lejren og viser lidt om forholdene i lejren.

KC

Poul Birktoft

Igen må jeg skrive et af disse triste breve. Poul Birktoft (fra Odense) er død. Det var hans svigersøn, der ringede til mig og fortalte mig, at det var sket i sidste uge. Poul blev 88 år.

Kort efter at Danmark blev besat, var der 17 danske der som de første meldte sig til engelsk militærtjeneste. En var Poul (han var maskinmester i et dansk skib og var kommet til Newcastle), og en anden var en aspirant fra A.P. Møller, krigssejleren Anders Lassen (Victoriakorset). Først var Poul jægersoldat, men senere da »vi« fik fire ministrygere i England, som kom under engelsk flag, blev Poul officier på en af dem.

Vi opnåede at få Poul med til Newcastle til indvielsen af det nye

Vindue, det var første gang han var tilbage siden krigen. Han kunne ikke rejse alene, så hans datter og svigersøn rejste med ham. I Newcastle mødte Poul, også for første gang siden krigen, en anden af de krigssejlere, der gjorde tjeneste på en af ministrygerne.

Erik Kragelund Nielsen

Notits

En pårørende til en nu afdød fangekammerat efterlyser en beretning om, hvorledes det var at komme til Sverige med de hvide busser.

Der må endnu være nogen, der kan skrive en lille beretning herom.

DMJ

Sachsen diskriminerer NS-ofre

I Sachsen forberedes et nyt mindested. Den lange titel er tidstypisk: »Lov til oprettelse af stiftelse for sachsiske mindesmærker til erindring om ofrene for politisk voldsherredømme«.

Professor Hans Lauter, formand for NS-ofrene sagde hertil i landdagen: Udkastet, som det foreligger, giver meget lidt plads for demokratisk erindringskultur. Som forfulgte af NS-regimet føler vi os direkte diskrimineret af dette udkast. Han forlangte i stedet en lov, som yder den historiske sandhed retfærdighed.

Fremtidig skal 7 mindesteder høre til stiftelsen. Man planlægger at udbygge det forhenværende ministerium for statssikkerheds forvaltningsbygninger i Dresden og Leipzig. Det vil blive dyrt. Dertil kommer Münchener Plads Dresden, Tugthus Bautzen og fængslet i Torgau, der kaldes »Sted med dobbelt fortid« fordi det efter 1945 først blev benyttet af de

sovjetiske besættelsesmyndigheder, og senere af DDR. Da NS-tiden i Sachsen iflg. justitsminister Steffen Heirmann allerede er godt bearbejdet, skal nu ofrene for DDR indrømmes forrang, hvorfor forskningen på dette sted væsentligst vil vedrøre tiden efter 1945.

Tilbage bliver ødelæggelseslejren Pirna/Hohenstein og den tidligere krigsfangelejr som minde om fascismen. Denne forskydning finder den sachsiske forening ubærlig. Hvor der har været uskyldige ofre, skal de også æres, udtalte Hans Lauter. Men intet kan sammenlignes med udryddelse-systemet og grusomheden i NS-Regimet.

Lauters utilfredshed er forståelig. I 1936 idømte »Folkeretten« ham 10 års tugthus. 7 1/2 år tilbragte han i tugthus Waldheim. Med henvisning til Europaparlamentets beslutning af februar 1993, der stillede KZ-mindestederne under europæisk beskyttelse

kritiserede han, at Schloss Hohnstein og Sachsenburg først slet ikke var optaget på listen.

Hohstein er lukket og forsøget på at gøre Sachsenburg til 2 rum i forfølgelsen slog fejl. VVN fordrer desuden at Tvangsarbejdermindestedet i Leipzig stilles under landsbeskyttelse.

Under den videre behandling af loven vil det vise sig, om det CDU-regerede Sachsen står fast ved sin kurs. Hans Lauter har også tilkaldt sagkyn-dige: professorerne Bernd Lautenbach og Mathias Pfüller og forelagt dem indvendingerne. Der må ikke ske nogen ligestilling af DDR og NS-regimet, og man må ikke nedtone opgøret med Hitlerfascismens forbrydelser.

Historiefrisererne er atter i aktion!

Red.

Information om erstatning til besættelsestidens ofre

Besættelsestidens ofre og deres efterladte kan få erstatning, hvis de er omfattet af loven om erstatning til besættelsestidens ofre.

Det er Arbejdsskadestyrelsen, der træffer afgørelse efter loven.

Besættelsestidens ofre er først og fremmest danske statsborgere, som under den tyske besættelse

- har været deporteret til fængsel eller koncentrationslejr i udlandet
- har været tjenstgørende i mindst 6 måneder på danske eller udenlandske skibe under allieret kontrol i krigsfarvand
- har været aktivt engageret her i landet i mindst 1 år i organiseret modstandsarbejde, der har medført særlig hård fysisk eller psykisk belastning eller
- har sejlet med færøske fiskeskibe eller fisketransport i krigsfarvand i mindst 6 måneder med henblik på tilførelse af krigsforsyninger til allieret havn uden for Færøerne

Ydelserne er

- invaliditetserstatning
- hædersgave
- dækning af sygebehandling med videre
- begravelseshjælp
- efterladteerstatning

Invaliditetserstatning

Erstatningens størrelse afhænger af invaliditetsgrad og indtægtsforhold.

For erstatningen er der i loven fastsat en maksimumgrænse (kr. 212.856,- pr. 1. april 2002).

Hvis erstatningen og andre indtægter sammenlagt overstiger et vist maksimum (kr. 425.712,- pr. 1. april 2002), bliver erstatningen nedsat og kan eventuelt helt bortfalde.

Arbejdsskadestyrelsen udbetaler erstatningen den sidste bankdag i hver måned. Erstatningen er forudbetalt. Det beløb, der indgår på kontoen sidste bankdag i eksempelvis januar måned, er erstatningen for februar måned.

Hvis De bor i eller senere flytter til udlandet, har det ingen indflydelse på invaliditetserstatningen.

For erstatningsmodtagere, der bor i udlandet, findes forskellige beskæftigingsaftaler mellem Danmark og udlandet. Nærmere oplysninger kan fås i Arbejdsskadestyrelsen.

Hædersgave

Hædersgaven er skattefri og udgør 3000,- kr. pr. kvartal og udbetales af Finansstyrelsen.

Hvis De bor i eller senere flytter til udlandet, har det ingen indflydelse på hædersgaven.

Hvis De modtager hædersgave, men ikke erstatning, kan De søge om at få erstatning ved henvendelse til Arbejdsskadestyrelsen.

Sygebehandling med videre

Hvis De modtager invaliditetserstatning, kan De få refunderet udgifter til lægeordineret medicin, tandbehandling og hjælpemidler, hvis udgif-

terne skyldes den sygdom, der er årsag til invaliditetserstatningen. Vi refunderer ikke udgifter til almindelig undersøgelse af tænder eller tandrensning.

Hjælp til briller betales, hvis øjensygdommen/skaden skyldes forholdene under besættelsestiden. Udgifter, som skyldes almindelig alderssvækkelse af synet, refunderes ikke.

Hvis det drejer sig om større udgifter, skal De så vidt muligt spørge Arbejdsskadestyrelsen om mulighederne for at få udgifterne refunderet, inden behandlingen igangsættes. Ved større tandbehandling vil det eksempelvis være nødvendigt med et prisoverslag fra tandlægen.

Vi giver ikke tilskud til behandling eller operation på privathospital for en sygdom, som kan behandles i det offentlige sundhedssystem/sygehusvæsen.

Dødsfald og begravelseshjælp

Arbejdsskadestyrelsen skal underrettes, når den erstatningsberettigede afgår ved døden.

Når Arbejdsskadestyrelsen får underretning om et dødsfald, standser vi erstatningsudbetalingen til den pågældende.

Invaliditetserstatningen bortfalder med udgangen af den måned, hvor dødsfaldet sker.

Hædersgaven bortfalder med udgangen af det kvartal, hvor dødsfaldet sker.

Hvis afdøde efterlader sig ægtefælle, udbetaler vi begravelseshjælpen til den pågældende. Efterlades der ingen ægtefælle, vil begravelseshjælpen blive udbetalt til boet.

Begravelseshjælpen udgør kr. 9.100,- for år 2002.

Erstatning og hædersgave til efterladte

(enker, enkemænd og samlever)

En efterladt ægtefælle/samlever kan få tilkendt en månedlig erstatning.

Den efterladtes ret til at få erstatning er betinget af, at dødsfaldet kan henføres til de forhold, som afdøde var udsat for i besættelsestiden. Det er endvidere en betingelse, at ægteskabet/samlivet har bestået de sidste 5 år før dødsfaldet.

En efterladt vil få tilsendt en samtykkeerklæring, som skal returneres til Arbejdsskadestyrelsen i underskrevet stand sammen med kopi af eventuel vielsesattest. Den efterladte skal give sit samtykke til, at Arbejdsskadestyrelsen kan indhente de oplysninger (eksempelvis dødsattest), som er nødvendige for, at sagen kan behandles.

Da Arbejdsskadestyrelsens sagsbehandling er afhængig af oplysninger fra andre myndigheder, kan der gå flere måneder (4-6 måneder) fra besked om dødsfaldet, til afgørelse foreligger.

Ved tilkendelse af erstatning til en efterladt kan der blive tale om et tilgodehavende beløb fra den 1. i måneden efter dødsfaldet, til den månedlige udbetaling af efterladteerstatningen påbegyndes. Hvis afdøde var tjenestemand, starter udbetalingen først fra 3 måneder efter dødsfaldet.

For erstatningen er der i loven fastsat en maksimumgrænse (kr. 133.035,- pr. 1. april 2002).

Hvis erstatningen sammenlagt med den efterladtes andre indtægter overstiger et vist maksimum (kr. 266.070,- pr. 1. april 2002), bliver erstatningen nedsat og kan eventuelt helt bortfalde.

Erstatning udbetales forud, se ovenfor under invaliditetserstatning.

Om beskatning af erstatningsbeløbet, se ovenfor under invaliditetserstatning.

Erstatning og maksimumbeløb reguleres hvert år pr. 1. april.

Hvis afdøde fik hædersgave, overføres den til den efterladte ægtefælle, hvis ægteskabet har bestået de sidste 5 år før dødsfaldet.

Efterladteerstatning og hædersgave er livsvarige.

Efterladteerstatning bortfalder, hvis den efterladte gifter sig igen. Hædersgaven bortfalder ikke ved indgåelse af nyt ægteskab.

Den efterladte har ikke ret til refusion af udgifter til lægeordineret medicin, tandbehandlinger, briller og hjælpemidler.

Efterladteerstatning bortfalder med udgangen af den måned, hvor den efterladte dør.

Der bliver ikke udbetalt begravelseshjælp til boet efter den efterladte.

Generelt

Uretmæssigt udbetalt erstatning og hædersgave skal tilbagebetales.

Personer – herunder efterladte – som under besættelsen har udvist en nationalt uværdig optræden, er afskåret fra ydelser efter loven.

Mere information

De er altid velkommen til at kontakte os, hvis De har spørgsmål.

Vores åbningstid er hverdage mellem klokken 10 og 15, torsdage mellem klokken 10 og 18.

Arbejdsskadestyrelsen
Æbeløgade 1, Postbox 3000
2100 København Ø
Tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11
www.ask.dk
ask@ask.dk

OBS!

Regeringen overvejer at fjerne den særlige portostøtte til fagblade og tidsskrifter. Skulle dette ske, kan vi blive nødsaget til at forhøje abonnementsprisen.

Dog har vi en lille formue, og ved næste bladudvalgsmøde vil vi se på, hvor nødvendigt det vil være at ændre beløbet.

Red.

Anonym

Vi har modtaget et lille, men betydningsfuldt digt underskrevet »en gammel sabotør«. Vi ville gerne bringe digtet, men da der ikke er navn og adresse, må vi fravige. Navn og adresse og gerne også telefonnummer skal redaktionen kende. Anonyme breve bliver normalt arkiveret »lodret«. Hvis indsenderen ikke ønsker det, det bliver accepteret, men redaktionen skal have navnet.

Red.

Alle vore abonnenter ønskes
en rigtig glædelig jul
og et godt nytår.

Redaktionen

Farvel Danmark

Om »en ny skammens dag«

Tak til artiklens forfatter, tak til avisen, der bragte den, tak til »Modstandskampen«, der genbragte den.

Helt rigtigt Danmarks Radio optræder igen historieløst – skandaløst.

Hvis dette skal være fremtiden, så lad os nedlægge Nationalmuseet, Frihedsmuseet, Tøjhusmuseet m.fl. Vi vil så spare en del penge. Og vi har så åbenbart ikke interesse i vort lands historie – ifølge DR.

Måske har artiklens forfatter og andre undret sig, men ikke jeg. Giv mig lov til en tilføjelse. Det er desværre ikke kun statsinstitutionen DR, der optræder interesseløst i denne sag.

Det er faktisk meget værre, nemlig landets forskellige regeringer. Hør blot her:

Den 19. september 1944 overfaldt tyskerne det danske politi og deporterede os til Tyskland og anbragte os i tyske KZ-, slave- og udryddelseslejre. Et under, at nogle af os slap levende fra det, dog selvfølgelig med livsvære skader af såvel fysisk som psykisk karakter.

Efter mange år kom nazisternes tyske efterkommere på den idé at give

os en bods-skilling. Tyskerne kalder det en erstatning, men beløbet er så ringe, at vi kalder det en økonomisk undskyldning.

Medierne dengang offentliggjorde den tyske beslutning, men bragte intet om, hvordan vi skulle forholde os eller hvor vi skulle henvende os.

Det måtte stå helt klart for mig, at politiet i allerhøjeste grad er en statslig institution, og således selvfølgelig ville få hjælp fra de relevante ministerier. Jeg skrev til udenrigsministeriet og bad om hjælp, men de kunne/ville ikke hjælpe mig. Det lå i luften at problemet helt var mit private. Dog kunne man foreslå mig at skrive til en mand i Sønderjylland, en mand som de havde hørt beskæftigede sig med sagen, ærlig talt, jeg var chokeret.

Jeg skrev til den nævnte mand, men fik oplyst af hans hustru, at hendes mand var afgået ved døden for et halvt år siden. En uigendrivelig udenrigsministeriel skandale.

Nu blev jeg vred og skrev direkte til udenrigsminister Helveg Petersen og stillede ham overfor det forhold, at såfremt det var ham ligeegyldigt om

hovedsproget i Danmark efter krigen var blevet dansk eller tysk, så kunne han bare meddele mig, at jeg kunne »rende og hoppe«. Det svarede han ikke på. De senere udenrigsministre har heller ikke ofret et ord herpå.

Jeg ser således, at statens egne folk ikke kan regne med hjælp fra deres aller øverste chefer. Men en narkodømt el. lign. dansk forbryder i udenlandsk fængsel, han/hun skal absolut hjælpes hjem. Undskyld – det går over min forstand, men den er også kun trænet til fornuft.

De i »Modstandskampen« side 18 omtalte udbetalinger trækkes urimeligt i langdrag, men hverken statsministeren eller udenrigsministeren tør slå i bordet overfor tyskerne.

Jeg har fået halvdelen af det tilkendte beløb udbetalt. Det blev jeg ikke rig af, og jeg indser nu, at med min alder på 82 år og med skaderne fra den tyske KZ-lejr, når jeg ikke at få resten.

Jeg er derfor stille og roligt i færd med at sige »FARVEL DANMARK«.

W. Bachmann

Ågårdsvej 24, 4573 Højby, tlf. 59 30 32 99

Vedrørende kritik af erstatninger

Som der er skrevet om tidligere, kritiserede pressen ret ofte, hvor lang tid der går inden udbetalingen til besættelsestidens ofre finder sted. Nu hører man aldrig om det mere.

Hvorfor jeg blander mig i kritikken? Som hustru til en af besættelsestidens ofre, der er død, finder jeg, at det er bundretfærdigt, at enkerne

skal vente til allersidst med erstatningen, uanset om der ikke er hjemmel hertil i loven.

Mange af vi enker har levet med en mand, som præget af opholdet i Tyskland har fået dårlige nerver. Min mand blev taget den 19. september 1944, var ved politiet. Han blev førtidspensioneret på grund af dårlige

nerver. Mon ikke mange enker har mærket det hele deres liv? Vi havde været gift i 56 år da han døde. For os enker ville det være, som vores mænd ikke var glemt, hvis vi havde fået erstatning som deres nulevende kolleger.

Med venlig hilsen
Rita Skjærlund

Sejlads under Anden Verdenskrig

Jeg læste med stor interesse artiklen »Sejlads under Anden Verdenskrig« skrevet af Niels Overmark i Modstandskampen den 4. august 2003. Artiklen var først i Marstal Søfartsmuseums årsskrift fra 1996, men den havde jeg ikke set.

Som du ved, indviede vi sidste år en ny mindeborg i Domkirken i New-castle. Det er den mest akkurate liste,

der findes med navnene på dem, der faldt derude i allieret tjeneste. Der er desværre nogle enkelte huller i vores liste, og vi fortsætter arbejdet med at få fyldt disse huller. Vi har navnene, men ved ikke, hvor og hvordan de omkom.

Sidst i historien nævner Niels 5 navne på elever fra Danmark som omkom. Vi havde alle navnene men heller ikke

alle detaljer. Dem har vi nu takket være Niels.

Jeg skrev til Niels med det samme, men i dag ringede hans enke for at fortælle mig, at Niels var død den 17. juli 2003.

Med venlig hilsen
Erik Kragelund Nielsen

Kære Modstandskampen 1940-45

Folk og Forsvar havde af Statsministeriet fået til opgave at udarbejde og udsende oplysningsmateriale i samarbejde med Frihedskampens Veteraner. Materialet bliver udsendt til skolerne i anledningen af 60 året for den 29. august 1943. Det er beregnet til oplysning i folke-, fri-, og efterskolernes 9. og 10. klasse.

Hjemmeværnet havde beredvilligt stillet sig til rådighed for fordelingen. Materialet kunne downloades fra internettet www.29august1943.dk. Det lød dejligt, endelig ville alle blive oplyst om, hvad der virkelig skete.

Jeg fik min computer i gang og downloadede materialet som tog meget lang tid. Der var 3 film med taler, men det mest vigtige var lærerhæftet, det omhandler ikke kun begivenhederne omkring den 29. august, men hele krigen. Alle vigtige krigsdatoer er der i en liste, der er en liste over biografier og film. Der er en lang liste over personer, der kan komme og fortælle i skolerne, emnerne er i en liste, men der er ikke noget om krigssejlerne.

Der var intet om krigssejlerne, de eksisterede ikke, et meget stort NUL.

Efter jeg kom mig over det første chok, skrev jeg et læserbrev til Berlingske Tidende, som de ikke har bragt endnu. Derefter skrev jeg et brev til Statsministeriet (gengivet herunder) og et brev til Folk og Forsvar og til formanden for Frihedskampens

Veteraner. Jeg sendte også kopier til medlemmer af bestyrelserne for de to organisationer.

Jeg var spændt på, om der ville ske noget, og foreløbig er jeg blevet ret positivt overrasket. Først ringede Erik Billesbølle som er redaktør for bladet for Frihedskampens Veteraner, Frihedskampen. Han takkede mig meget for brevet og fortalte mig, at han var fuldstændig enig med mig. Han havde ikke selv haft noget med det udsendte materiale at gøre. Han havde i lang tid været interesseret i at høre fra krigssejlerne. Han er allerede i gang med, at vi kommer på bladets hjemmeside. Han har bedt mig skaffe materiale, der kan bruges i skolerne.

Så ringede formanden for fonden til bevarelse af frihedskampens grave og ceremonimester Christian Eugen-Olsen fra Amalienborg. Han fortalte mig, at han personligt, for ganske nylig, havde sørget for at alle monumenter mht krigssejlere i Danmark også kom under hans organisations vinger. Han ville gerne, hvis vi kunne sende ham en liste over monumenter.

Den næste, der ringede, var en af foredragsholderne. Han fortalte mig også, at han var meget enig med, hvad jeg skrev. Han fortalte mig, at han havde fortalt lidt om krigssejlerne på de skoler, han besøgte, han ville gerne vide mere.

Forhenværende minister Pia Gjellerup MF sendte mig følgende: »Kære

Erik Kragelund. Jeg håber, og tillader mig også at gå ud fra, at du får et fyldestgørende svar fra Statsministeriet om den del af modstandskampen, der måske om nogen viste for omverdenen, at Danmark stod på allieret side. Det var 29. august 1943 ikke alene om, med venlig hilsen Pia Gjellerup«.

Fhv styrmand og minister Kjeld Olesen vil hjælpe. Vi håber, at der bliver stillet spørgsmål i folketinget til statsministeren. Kjeld har også talt med det »gamle« modstandsblad »Information« om at gå det udsendte materiale igennem i sømmene og bedømme det. De har svaret positivt.

Der blev ofte sagt »I skal ikke blive glemt«, men det er vi altså blevet igen og igen. Hvis vi analyserer dette, tror jeg, at vi må indrømme, at måske er en del af fejlen vores egen. Særlig i de sidste år. Vi har aldrig haft en samlet organisation eller forening, der på en effektiv måde kunne samarbejde med andre. Vi er splittet i forskellige klikker, og der er desværre ofte mere interesse for, hvad der gavner ens egen klike end hvad der gavner alle.

Når støvet har lagt sig denne gang, bør vi overveje, hvad vi som en samlet forening eller organisation skal gøre i fremtiden. Har du nogle forslag så send dem endelig. Tiden går og der må gøres noget NU.

De venligste hilsner
Erik Kragelund

Allierede Krigssejlere
Erik Kragelund
Rødkildevej 40
2400 København NV
Tlf. 38 11 31 25
Email: sejler@mail.tele.dk

Den 25. august 2003

Statsministeriet
Prins Jørgens Gaard 11
1258 København K

Re: Danmark under besættelsen

Statsministeriet har opfordret Folk og Forsvar i samarbejde med Frihedskampens Veteraner om at udarbejde materiale, der fortæller om begivenhederne omkring den 29. august 1943,

men også omfatter alle begivenhederne 1939-1945. Materialet inkluderer lærerhæfter til oplysningsarbejde i skolerne.

Der eksisterer ikke nogen bog, der fuldstændig og korrekt fortæller Danmarks historie under krigen. Der er stort behov, og Statsministeriet tog et vigtigt og positivt skridt ved at opfordre til dette materiale. Nu blev der endelig gjort noget.

Glæden varer kun kort. Efter at have læst lærerhæfterne og det materiale, der blev udgivet, er skuffelsen meget stor. Materialet er mangelfuldt.

Derfor eksisterer der stadigvæk ikke materiale, der korrekt og fuldstændigt fortæller denne del af danmarkshistorien.

Jeg vil forklare ved at citere læserbrev sendt til Avisen:

»Danmarks historie 1939-45

Statsministeriet har nedsat et udvalg til at udarbejde og udsende materiale, inklusiv lærerhæfter til skoler, der fortæller om begivenhederne omkring den 29. august 1943 og om besættelsen. Dette materiale kan hentes på www.29august1943.dk.

Der er stort behov for materiale, der fortæller Danmarkshistorien fra 1939 til 1945 korrekt og fuldstændigt. En sådan bog eksisterer ikke.

Det gør der stadigvæk ikke, det materiale der nu udsendes er mangelfuldt.

Der var 6300 danske søfolk uden for Danmark. De kunne vælge, om de ville sejle eller interneres. Så godt som alle

valgte frivilligt at sejle og deltage i Danmarks frihedskamp. I begyndelsen var det på danske skibe med danske officerer og mandskab under engelsk flag. Vi var bevæbnede. I begyndelsen havde vi britiske kanonerer, men vi blev uddannede, så alle ombord var danske. Takket være modstandsbevægelsen og de allierede krigssejlere ville de allierede i 1942/43 have os anerkendt som allierede.

Rusland nedlagde veto på grund af regeringens samarbejde med Tyskland. For vores indsats fik vi alligevel julen 1943 lov til igen at sætte Dannebrog, vores følelser kan ikke beskrives. Omtrent på samme tid kom flere minestrygere under Dannebrog i britisk tjeneste.

Ved invasionen af Normandiet var 5% af invasionsflådens handelsskibe under Dannebrog og næsten 1000 danske søfolk,

soldater og piloter deltog i invasionen. 80 faldt, og der er et mindesmærke på Utah Beach ved Saint Marie du Month for de faldne. Af de +3000 danske søfarende, der omkom som følge af krigen, faldt 1505 i allieret tjeneste for Danmarks frihedskamp. Af dem var der 60, der endnu ikke var fyldt 17 år. Hvordan kunne I glemme det?»

Det mest korrekte er at statsministeriet holder uddelingen af dette mangelfulde materiale tilbage og udarbejder en ny korrigeret udgave.

Kopier af dette brev vil blive sendt til personer, der har forbindelse til sagen. Når det første chok har lagt sig, vil vi planlægge, hvordan vi allierede krigssejlere bedst kan hjælpe med denne opgave. Jeg er sikker på at

statsministeriet er interesseret i, at den danske befolkning bliver korrekt informeret.

Med venlig hilsen
Erik Kragelund

PS: Oktober sidste år var der mindehøjtideligheder i Newcastle ved indvielsen af et nyt vindue i Domkirken bag mindesmærket for faldne danske krigssejlere. Vinduet var finansieret af A.P. Møllers fond. Der var deltagelse fra Ambassaden, Søværnet med skibet Thetis, A.P. Møllers fond og krigssejlere. Et dansk TV-hold var til stede. Vi har endnu ikke set TV-programmet. Jeg foreslår at statsministeriet ordner det, så dette program bliver vist, det ville være en passende begrundelse.

Til »Modstandskampen 40-45«

Klara Titell fra Helsingborg har givet mig Deres adresse, fordi vi forbereder et seminar om redningen over Øresund i 1943. Jeg giver Dem en kort beskrivelse af seminaret her:

I efterårsferien 2003 vil unge mennesker fra Danmark og Tyskland stikke til søs på den gamle sejler »Petrine« og arbejde med et i Danmark prominent, men i Tyskland ukendt emne: redningen af syv tusind danske jøder til det neutrale Sverige i oktober 1943. Også tomasteren »Petrine« var involveret som redningsbåd over Sundet dengang, smuglede modstandsfolk fra Tuborg Havn til Sverige. Nu finder seminaret sted på den smukke sejler.

Seminaristerne inviterer overlevende om bord – redningsmænd og slægtninge, om emnet har der været et seminar allerede for tre år siden. I år vil et emne være landingen i Sverige, hvordan flygtningene under ofte dramatiske omstændigheder sprang i vandet og svømmede i land.

»Flugt over havet« har en aktuel relation – fordi flere og flere illegale indvandrere i disse dage vælger flugtruten over Østersøen.

Nu prøver vi på at komme i kontakt med tidsvidner, som har lyst til at fortælle om deres oplevelser dengang. Og er i lige måde meget interesseret i stemmer, som kan fortælle, hvordan det gik flygtninge, som blev snuppet

af tyskerne. Seminaret varer fra den 5. til den 10. oktober og vil finde sted i København, Helsingør og Helsingborg.

Vi ville være meget glade, hvis De kunne skrive en lille smule i bladet om os – og måske kender De flere tidsvidner på den svenske side, det kan også for eksempel være en sygeplejerske, som hjalp menneskene dengang, da de kom i land.

Med venlig hilsen
Rasmus Gerlach
Hamburg

Indlægget er indsendt for sent, men redaktionen har vurderet, at det alligevel har interesse.

Kære Erik Kragelund Nielsen

Fra min svigerinde Ellen Overmark har jeg fået tilsendt det brev og materiale, som du den 04.08.03 sendte min nu afdøde broder Niels Overmark.

Først vil jeg takke for det store og brydsomme arbejde, du og Inger Batchelor har gjort og stadig gør for at få en komplet og korrekt liste over omkomne krigssejlere og over danske krigssejlere i det hele taget.

Det er vigtigt, at krigssejlernes indsats bliver husket. Derfor mener jeg, at jeres idé med en webside er helt rigtig.

Slægtsforskningen har taget et stort opsving i de sidste par årtier og er ved at skabe en helt ny og meget konkret historisk bevidsthed. En sådan webside må blive en guldgrube for slægtsforskere. I de forskellige slægtsbøger vil en eventuel krigssejler komme til at indtage et stort kapitel.

Sømandenes indsats vil i hvert fald blive husket i slægternes historier.

Hvis du vil i kontakt med slægtsforskerforeningernes sammenslutning, så er formanden for SSFs besty-

relse: Elsebeth Ib, Marie Grubbes Vej 9, 7100 Vejle, Email: eib@vejlehs.dk

Min kone og jeg skal deltage i en markering af 60-årsdagen for den 29. august 1943 på Hvidsten Kro. Jeg vil gøre en af arrangørerne opmærksom på jeres arbejde. Det turde være et vink med en vognstang om, at søfolkene bør nævnes i forbindelse med fejringen af modstandskampen.

De bedste hilsner
Karl Kr. Overmark

Om likvideringen af Poul Meyer

Da jeg læste Herluf Rasmussens artikel i august nummeret af bladet, kom der nogle minder frem om likvideringen af Poul Meyer i Dyrehaven den 8. maj 1945.

Kompagni P-5 – under ledelse af nuværende oberstløjtnant Thorvald Helgesen – var stationeret på Nytorv, station 1. Så Herluf og jeg har formentlig set hinanden dengang.

Om natten den 6. maj var jeg ude på Rasmus Rasksvej nr. 2, 1. sal hos Poul Meyer – efter oplysninger, som vi havde fået om manden.

I mine papirer fra dengang har jeg fundet en artikel frem som P-5's jurist Winsløv Olsen skrev i 1948. Altså de nøgne fakta om denne besynderlige Poul Meyer og hans aktiviteter.

Jeg giver ordet til Winsløv:

Et tilbageblik

I begyndelsen af februar i år faldt der dom i en sag, der vakte en ikke ubetydelig opmærksomhed i vide kredse. Sagen var rejst af enken efter en af besættelsestidens mest fanastiske tyskerhåndlangere Poul W. Meyer.

Poul W. Meyer blev dræbt få dage efter kapitulationen, og da P.5. var stærkt delagtig i indkredsningen og afsløringen af Meyer, kan det måske have interesse at høre lidt om, hvem Meyer var, og hvordan han mødte sin skæbne.

Efter at have ført en ret omflakkende tilværelse og beskæftiget sig med lidt af hvert, kom Meyer på et tidligt tidspunkt af besættelsen i forbindelse med tyskerne – hans virksomhed for tyskerne strakte sig fra medlemskab i O.T. over værnemageri, stikkeri til ansættelse i Abwehrs afdeling for udlandsspionagen. Som så mange andre af tyskernes håndgangne mænd drev han tillige en omfattende sortbørshandel såvel indenfor som udenfor tyskernes kreds. I dagene lige efter den 5. maj 1945 erfarede vi i P.5. at en del tyskere og deres håndlangere havde holdt til i en lejlighed i Vestersøhus. Snart blev vi klar over at en hyppig gæst der var Poul Meyer. Gennem afhøring af en af hans veninder fik vi oplyst, at der tillige var kommet en frihedskæmper i lejligheden, nemlig tandlæge A. Em-

mich, der nu forrettede tjeneste ved vagtkompagniet ved Charlottenborg.

Efter omfattende eftersøgningsarbejde fandt vi frem til Emmich, der boede i en nydelig villa i Gentofte. Harry og jeg gik op til ham (kl. ca. 02.30 om natten) og spurgte, om han kendte Meyers adresse eller opholdssted. Begge dele svarede han benægtende på. Han blev derefter spurgt, hvad han kendte til Meyer og oplyste, at han kun kendte ham flygtigt. Han havde nogle gange været sammen med ham, sidst for et stykke tid siden, ca. 14 dage eller så. Vi gav ham så besked om, at dersom han skulle få forbindelse med Meyer eller blive bekendt med hans opholdssted, skulle han ufortøvet underrette os og måtte ikke handle på egen hånd uden i yderste nød, og i alle tilfælde sørge for, at Meyer blev taget i live. Dette lovede han, men forklarede samtidig, at det var ganske usandsynlig, at han ville få forbindelse med Meyer, som han forøvrigt ikke anede havde med tyskerne at gøre.

Efter et besøg i Meyers hjem i Valby, som vi i mellemtiden havde fået opsporet, og hvor vi fandt en del materiale, der mindst talt indicerede intim forbindelse med Abwehr og Vertrauensmänner standsede vi undersøgelserne for denne dag. Straks næste formiddag blev der ringet fra »Information«, hvor Peter Raben meddelte, at et af deres vagthold havde skudt en mand ude ved Eremitagen, og om vi ville tage os nærmere af sagen. To udrykningshold tog straks afsted og på vejen fra Røde Port-Skodsborg, lige ud for Eremitageslottet lå Meyer døende, skudt bagfra i hovedet og ryggen. Emmich stod ved siden af, og tillige var en tredje person tilstede, en bovlam smed, der var blevet maltrakteret af tyskerne og nylig løsladt.

Meyer blev kørt til retsmedicinsk institut og Emmich blev taget med for at gøre nærmere rede for nedskydningen af Meyer.

Ved denne afhøring kom det frem, at Meyer og Emmich havde haft en del mere med hinanden at gøre, end Emmich havde givet udtryk for ved vort natlige besøg hos ham. Det viste sig således at Meyer havde fået fingeret en anholdelse af Emmich, foretaget af tysk politi og i denne hensigt at

unddrage Emmich for retsforfølgning fra danske myndigheder p.g.a. en hælerisag.

Efter at være løsladt gik Emmich »under jorden« og fik forbindelse med en modstandsgruppe i Gentofte. Og sikke en frihedskæmper hr. Emmich afslørede sig som. Gennem Meyer, som han ikke »vidste« havde med tyskerne at gøre, fik han fingeret et »hold-op« på en kriminalsekretærs bil, der blev standset ude ved Lundtofte og ført af Poul Meyer og ladet med maskinpistoler. Både bilen og pistolerne faldt i frihedskæmpernes hænder. Emmichs aktier som en drabelig frihedshelt steg vældigt, og han blev en betroet mand. Denne røverhistorie i forbindelse med forskellige modstridende forklaringer, f.eks. om hyppigheden af Emmichs besøg i den famøse lejlighed i Vestersøhus, bevirkede, at vi fandt grundlag for at sigte Emmich for drab på Meyer, så meget mere, som det viste sig, at de herrer havde været sammen samme dag, vi første gang talte med Emmich. Det var en meget lille og nervøs tandlæge, vi afleverede på politigården næste aften sammen med storværnemageren Rudolph Nicolay.

Men dermed var også trængslerne for Emmich ovre i det store og hele. Næste dag blev han løsladt, væsentlig vel fordi han var »frihedskæmper«. Nogen tid senere fik han 8 måneders fængsel for hæleri. Nicolay fik et par år for værnemageri og blev senere dræbt ved det mystiske dobbeltmord i Køge bugt.

Efter sin løsladelse for hælerisagen, men inden at politiet nåede at få dyrket sagen om den nærmere forbindelse mellem Emmich og Meyer og omstændighederne ved Meyers død, rejste Emmich til Sydamerika, hvor han nu skal opholde sig.

Det sidste, der således skete i »Meyersagen« var, at hans enke, der intet havde haft at gøre med mandens lys-sky virke, tabte sin sag mod Statsanstalten for Livsforsikring, idet Meyers død, hvad enten man vil sige, at det var en medskyldig, der ryddede et kronvidne af vejen, eller det var en lovlig anholdelse, var afledet af hans deltagelse i aktiv krigstjeneste, hvorfor der ikke tilkom hans bo nogen sum fra hans livsforsikring.

Julehilsener 2003

<i>Sachsenhausenforeningen, Landsforeningen</i>	<i>Erhvervshæmmede, Sydfyn</i>
<i>Theresienstadt-foreningen</i>	<i>Erhvervshæmmede, Sjælland</i>
<i>Allierede Krigssejlere</i>	<i>Erhvervshæmmede, Aalborg</i>
<i>Krigssejlergruppen 1939-45</i>	<i>Erhvervshæmmede, Aarhus</i>
<i>Amalienborgklubben</i>	<i>Gestapofangerne, Randers</i>
<i>Buchenwald-klubben, Aalborg</i>	<i>Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsestiden</i>
<i>Dachau-klubben</i>	<i>Hannover-Stöcken</i>
<i>Landsforeningen af Erhvervshæmmede</i>	<i>Horseshøj-Stutthof</i>
<i>Erhvervshæmmede Sydøstjylland</i>	<i>Neuengammeforeningen</i>
<i>Erhvervshæmmede, Omegnen</i>	<i>Fédération Internationale des Résistants</i>
<i>Erhvervshæmmede, Esbjerg</i>	<i>Bernadottegården, Hadsund</i>
<i>Erhvervshæmmede, Odense</i>	<i>Bernadottegården, Roskilde</i>

Klip fra aviser og blade

Østerbro Avis · onsdag den 9. juli 2003

Sidste dag med minderne

Warmi Hansen i fuld uniform foran henrettelsespælene, hvor 113 danskere blev henrettet. Pælene står bag en høj jordvold, så man ikke kunne se solen. Reglen var nemlig, at folk, der skulle henrettes aldrig måtte se solen stå op på henrettelsesdagen. Foto: Pernille Høy Kristensen

I krigens skygge: Efter 17 år med statsledere, kranse og masser af gamle minder fra krigen er det slut for Warmi Stig Hansen. Han forlader Mindelunden i Ryvangen og helliger sig sejladsen.

Af Ulrich Wolf

Egentlig kunne man godt forestille sig, at Warmi Hansen ville ende som leder af Mindelunden i Ryvangen.

Hans far var modstandsmand i en gruppe der hed »Dannevirke«. Tyskerne kom på sporet af ham, og han måtte flygte til Sverige. Resten af familien måtte bo på en dækadresse i flere år, og Warmi og hans bror og moderen kunne først efter krigen gense faderen.

Han kom senere ud at sejle som telegrafist og endte som typograf. Men da der ikke var behov for typografer mere, kom han til Kirkeministeriet og i 1986 havnede Warmi på den rette hylde som vagtmester i Mindelunden.

»Det var jo ikke planen, at jeg skulle være her, men det var måske

meget naturligt«, siger han i det sidste interview inden han forlader posten for at lade sig pensionere.

Statsmænd og minder

Det ser umiddelbart ikke ud af meget. Han sidder i et lille »bur« af et kontor med sin uniform med distinktioner på skulderen og kasket. Sådant en mandag formiddag sker der ikke meget. Men det skal man ikke lade sig narre af. Jobbet er både dramatisk og følelsesladet – engang imellem.

»Jeg fik at vide, at jobbet kunne være meget svært. Folk, der kommer her kan være meget følelsesmæssigt påvirket, og jeg har hørt på meget. Men jeg forstår dem, jeg har jo også hørt min far være ked af det og græde om natten. Han var bange og drømte, at Gestapo var efter ham og den slags. Så jeg ved hvordan mange af de efterladte eller gamle modstandskammerater har det – selv i dag«, fortæller Warmi Hansen, der også selv har været »i ilden«.

Som telegrafist på et Røde Kors skib sejlede han til Algier under

krigen dernede i 1950'erne. Her oplevede han krigens gru.

»Vi sejlede godt nok under Røde Kors-flag, men de var lige glade. Vi måtte kravle rundt på dækket med kuglerne piftende om ørerne på os. Det var voldsomt«, fortæller han. Men jobbet i Ryvangen har også en særlig ceremoniel del.

»Jeg er jo ofte den, der går forrest og lægger kranse, når forskellige statsmænd kommer i Mindelunden. Jeg har oplevet mange statsledere meget tæt på, og det kan være en meget spændende, men også krævende oplevelse«.

Fascinerende konger

Han har gået forrest i mange optog, når statsledere fra hele verden skulle lægge kranse på mindesmærket for de faldne danskere i 2. verdenskrig. Nogle har været mere fascinerende end andre.

»Da Bill Clinton var her, var det sikkerhedsapparatet, der var det mest fascinerende. Amerikanerne tager den gale attentatmand dybt alvorlig, meget mere end vi gør. Det kan virke meget overdrevet på

Klip fra aviser og blade

os danskere. Det samme gjaldt da den tyske forbundspræsident var her. Det er et specielt besøg i netop Mindelunden«, siger Warmi Hansen, der specielt husker ét statsbesøg.

»Den nu afdøde jordanske Kong Hussein var en helt speciel person. Jeg havde lagt kransen og han rettede på båndet, som det hører sig til. Pludselig kiggede den lille mand på mig og et øjeblik forsvandt hele Mindelunden. Han var noget helt specielt, jeg aldrig havde oplevet før. Jeg kan godt forstå, at han kunne sidde på tronen så længe i et så uroligt område«, siger Warmi Hansen, der i mange år har gjort et stort stykke arbejde for at udbrede kendskabet til Mindelunden og til de modstandsfolk og deres »arbejde« under besættelsen.

En ære i jobbet

Der kommer omkring 27.000 besøgende om året i Mindelunden. De fleste er efterkommere af faldne modstandsfolk eller gamle kammerater og skoleklasser. Især her er der et oplysningsarbejde at gøre.

»De unge i dag ved ikke meget om krigen og besættelsen. Jeg synes det er vigtigt at gøre noget for at bevare mindet om den tid. Derfor har jeg lavet skolehæfter og jeg gør meget ud af omvisningen, så de får mest muligt at vide«, pointerer Warmi Hansen, der har lavet bøger og opslagsværker om stedet og i det hele taget har en enorm viden om modstandsfolk og besættelsestiden.

»Jeg har da fået spørgsmål, jeg ikke kunne svare på, ingen ved jo alt. Men jeg forsøger at svare på mest muligt«, siger han og viser netop sin viden, da telefonen ringer under interwivet på det lille kontor, og en kvinde vil vide noget om sin bedstefar, der var modstandsmand og blev skudt af tyskerne. Han fortæller hende meget om bedstefaderen bl.a. ved hjælp af den røde »bibel« (Faldne i Danmarks Frihedskamp), der står på reolen med oplysninger om de

faldne modstandsfolk, desuden henviser han hende til yderligere litteratur om sagen.

Idet hele taget sætter Warmi Hansen en ære i sit job.

»Jeg synes man skylder modstandsfolkene at gøre jobbet ordentligt. Derfor har jeg altid gjort tingene som de skal gøres og sætter en ære i at uniformen er i orden, og at folk kan komme her i ro og mag«, siger han. Netop han ære gør, at han ikke længere vil være med og lader sig pensionere.

Spares ihjel

»Stedet her er normeret til fem vikarstillinger udover mig. Desuden et par gartnere. Det er ikke meget, og man vil skære yderligere ned. Det vil jeg ikke stå model til, og derfor holder jeg op lidt før tid«, siger den 64-årige Warmi Hansen, der egentlig først skulle holde op næste år.

Han mener ikke, at man kan være det bekendt overfor modstandskampens ofre og efterladte.

»Jeg har jo nok fået et lidt specielt forhold til dem og de lidelser de har haft. Mange af de historier, de fortæller, gør jo indtryk på mig«, fortæller han.

F.eks. spilles der altid »Altid frejdig« til mindehøjtideligheder. Årsagen er, at det var den sang, fangerne sang tidligt om morgenen, når den dødsdømte skulle køres fra fængslet og til henrettelsespladsen i Ryvangen og skydes. I alt 113 personer blev henrettet i Ryvangen på henrettelsespladsen, der nu er en del af Mindelunden.

Efterhånden som årene går bliver der færre, der kan huske modstandskampen, og de dramatiske begivenheder kommer længere væk. Men Warmi Hansen er ikke bange for, at Mindelunden skal forsvinde, trods de nye besparelser.

»Jeg tror altid der vil være et behov for dette sted. En nation har brug for et sted, hvor man mindes sine rødder. Men det kan jo godt være at man om 20-30 år bare har

en automat, hvor man kan trække en brochure. Det ville være synd«, siger han.

Sejlet trækker

Når disse linier læses er Warmi Hansen ikke mere vægtmester i Mindelunden i Ryvangen. Han har trukket sig tilbage til pensionisttilværelsen og sin elskede sejlbåd.

»Som man nok kan fornemme har jeg altid kunne lide at sejle. Nu er det så en motorbåd jeg har og næste år skal jeg sammen med min kone sejle Europas floder tynde. Ellers skal jeg bruge tid med mine børn og børnebørn og sejle med dem«, siger manden, der har levet med 2. verdenskrig og den danske modstandskamp indenfor rækkevidde hele livet. Og krigen vil da heller ikke forsvinde helt ud af Warmi Hansens liv.

»Jeg er stadig med i 4. maj komiteen. Desuden har jeg nok lidt jeg skal skrive. Men det bliver mest på hobbyplan«, understreger han.

Men et spørgsmål trænger sig på. Når man har levet med 2. verdenskrig, modstandskamp og nazismen inde på livet altid, hvordan er forholdet så til tyskere.

»Da jeg begyndte i skole i 1946 var der ingen, der kunne lide tyskere og senere var det meget svært for vores arme tysklærer (der i øvrigt kom fra Sydslesvig) at undervise den ene time om ugen, vi havde. Men siden har jeg jo sejlet meget og har mødt mange tyskere. Det er et meget rart og gæstfrit folkefærd og i dag har jeg ingen problemer med tyskere«, siger han, inden vi forlader det lille kontor for at gå en runde i solskinnet for at se på parken.

Historierne vælter ud af ærmet på manden med kasketten og uniformen, så der er ingen tvivl om, at Mindelunden vil være en kapacitet og en masse viden fattigere i årene fremover.

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende
Lørdag den 30. august 2003

Det moralske valg

Ja, samarbejdspolitikken var et svigt

60 år gik der, før det officielle Danmark tog stilling i den splittelse, der har gået tværs ned igennem den nationale fortælling om de fem forbandede år: Stod samarbejds- eller modstandslinjen under den tyske besættelse for det moralsk rigtige? Statsminister Anders Fogh Rasmussen benyttede jubilæet i går for samarbejdspolitikken sammenbrud i 1943 til endeligt at ophøje modstandsbevægelsen til bærer af det eneste holdbare standpunkt.

Det kom sent, men så kom det også. Og indvendingerne fra især en stribe historikere kom også. De går på, at Foghs stillingtagen er et ahistorisk synspunkt. At han i magelig afstand af de dødeligt svære valg sætter sig op på moralismens høje hest.

Historikernes forsøg på at tale nøgternhedens og pragmatismens sag ser bort fra, at mange valgte det rene modstandssynspunkt allerede dengang. Faktisk tog efterhånden så mange afstand fra tilpasningen til den nazistiske overmagt, at netop dét til sidst umuliggjorde det officielle Danmarks fortsatte samarbejde med tyskerne.

Det store, moralske valg er med andre ord ikke en konstruktion, som senere tiders skrivebordskrigere har lavet for at stive sig selv af. Valget var en levende realitet i 1940-45. Samarbejdspolitikkerne opgav ikke pr. egen indskydelse, og deres fald var nøjagtig udtrykket for, at opgøret mellem modstand og tilpasning blev *spørgsmålet* under krigen.

Et par tusinde mennesker omkom i modstandskampen. De betalte den ultimative pris for at bekæmpe samarbejdet – sådan som 16 danske soldater gjorde allerede den 9. april 1940, da de nægtede at slippe fjenden ind uden kamp. Fra samme dag viste også et samlet Norge, at der var et alternativ til passiv underkastelse.

Det er svært at se, hvorfor det skulle være ahistorisk eller letkøbt, at man i dag peger på, at modstandsvalget var mere rigtigt end valget, der ville have fastholdt Danmark som lystmorderens lille kanarieflugt. Modstanden – og kun den – gav Danmark en fremtid blandt de frie nationer, og ikke blandt de nationer, der havde kæmpet for Hitler.

Berlingske Tidende
Den 7. maj 2003

Mindelunden forfalder

Kirkeministeriet har, efter hvad man forstår, problemer med økonomien. Det kan dog ikke være på grund af udgifterne til vedligeholdelse af Mindelunden, som sorterer under dette ministerium.

Jeg har netop om aftenen 4. maj været oppe for at lægge en blomst på mindestenen for den mand, som i sin tid skaffede min familie og undertegnede transport over Øresund oktober 1943. Kort tid efter blev han taget af tyskerne og senere henrettet.

Det var beklæmmende at se Mindelundens tilstand. Tilgroede grav- og mindestenen, mere eller mindre forvitrede inskriptioner på stenene og godt med ukrudt alle vegne. Er vi monstro her i landet blevet så fattige, at vi ikke har råd til at holde dette sted anstændigt ved lige? Hvem vil være med til at indsamle de fornødne midler til at få bragt Mindelunden i orden, når nu ikke Kirkeministeriet kan løfte opgaven?

HANS W. ROTHENBORG
Svanemøllevej 53
2900 Hellerup

←
Endelig fik Modstandsbevægelsen fra en statsminister den tak som har været ventet siden 1945.

TAK!

De forsigtige siger:

Bland ikke politik
ind i det faglige arbejde !

Jeg siger :

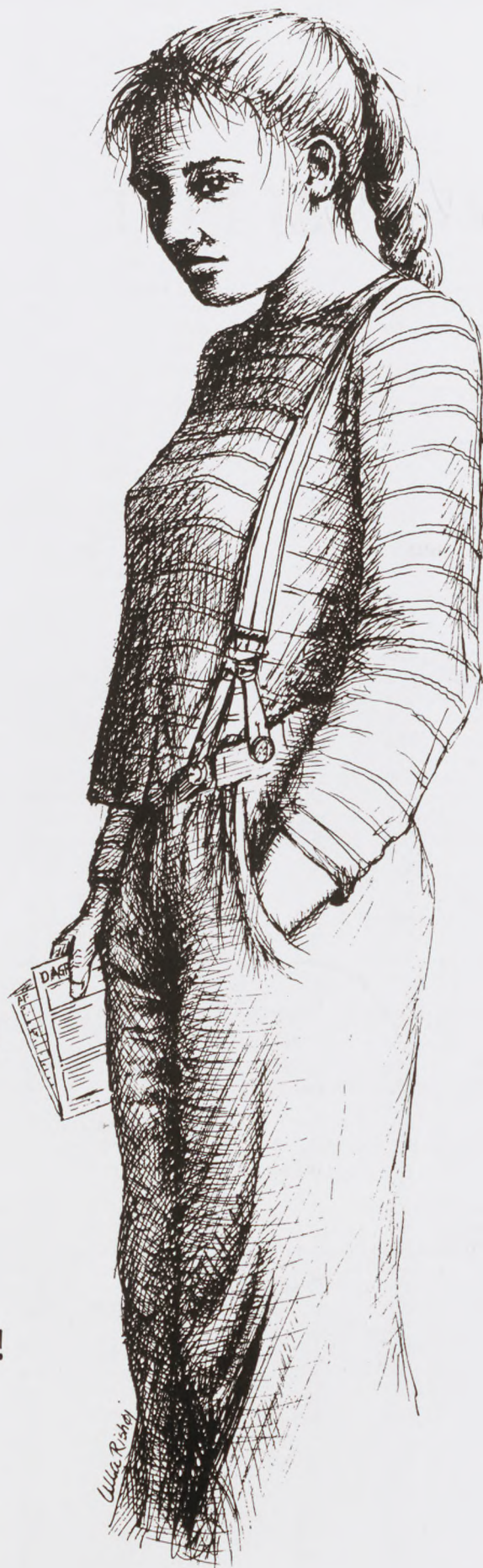
Alt er politisk.

Spørgsmålet om
dit arbejde, dine vilkår,
vor hverdag, vor fremtid !

Alt er politisk.

Må vi ikke snakke politik,
er det som at trække tænderne ud
af munden på mennesker,
så man ikke mere
kan tygge det daglige brød.
Så er der kun søbemaden tilbage !

Carl Scharnberg

D5822 ARC
M H NIELSEN
NYSTEDVEJ 14
VEDDELEV
4000 ROSKILDE

1147

000

4000 0103/ 6 1

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Kolding:
Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag 14-16

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Kragelundvej 29, 7080 Børkop,
tlf. 75 86 63 52.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73.
Åbent tirsdag 14-16

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

AMALIENBORGKLUBBEN

Frank Zorn, Bernadotteparken 24,
4000 Roskilde, tlf. 36 70 04 02

BUCHENWALD-KLUBBEN

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl,
Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26
Kass.: Henry Jensen, Vestpieren 18,
9370 Hals, tlf. 98 25 18 56

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Værløse, tlf. 44 48 56 74
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350
Uggerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksminde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads
2, 1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottégården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGSOSHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDSLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejes af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N, tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
tlf. 86 22 40 46. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftlig senest den 1. februar.
Kegnæs: Kegnæs-huset ejes af Kammeraternes
Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele året.
7 senge. Flejmosen 6, Østerby, 6470 Sydals, tlf.
74 40 53 42. Ansøgningsskema fås hos Aase
Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4,
9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31. Ansøgningsfrist
1. februar.